

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 38.

Fredagen den 8 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m., och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i 89 § Regeringsformen;

Stats-Utskottets memorial N:o 52, med förslag till voteringspropositioner m. m. med anledning af Kamrarnes olika beslut i åtskilliga till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande frågor;

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 5, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken; samt

Bevillnings-Utskottets betänkande och memorial:

N:o 7, angående villkoren för försäljning af bränvin; och

N:o 8, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets betänkande N:o 5, angående åtskilliga ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo Lag-Utskottets den 6 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 56.

På framställning af Herr vice Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag blifvit första gången bordlagda, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 9 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 2 i denna månad.

Upplästes ett insändt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr *Julius Mankell* är sängliggande sjuk i Rheumatismus artic, intygar
Stockholm den 9 Maj 1885

C. Häggström.
Med. Doktor.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 53, med anledning af väckt motion om Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar å hufvudtitlarne;

N:o 54, i anledning af väckt motion angående nedsättning i den vissa hemman åliggande afgäld för upphörd arbetsskyldighet till Måns-
torps kungsgård;

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss kronan tillhörig, för närvarande till gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden samt om beredande af nya kaserneetablissem-
ent för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.; äfvensom

N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under Haga Kongl. lustslott lydande egendomen Frescati jemte lägenheten Gustafsborg.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 15, Stats-Utskottets memorial N:o 52, Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 5 samt Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7 och memorial N:o 8.

*Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.*

Föredrogos å nyo och företogs punktoris till afgörande Lag-Utskot-
tets den 6 och 8 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 56, i anled-
ning af dels återremiss från Andra Kammaren af vissa delar af det i
Utskottets utlåtande N:o 23 framlagda förslag till värnpligtslag, dels
oek Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande samma förslag.

Punkten 1.

Herr Statsrådet Ryding: Då jag är tvungen öfvervara förhand-
lingarne angående denna fråga i Andra Kammaren, torde det tillåtas

mig att nu vid behandlingen af denna punkt beröra förslaget i sin helhet samt yttra mig om dess antaglighet eller förkastlighet.

Genom de förändringar, förslaget till värnpligtslag nu undergått, har naturligtvis den väntade förstärkningen i landets försvarsförmåga förminskats; men då jag är öfvertygad om omöjligheten att under nuvarande förhållanden kunna genomdrifva den af regeringen framlagda värnpligtslagens antagande i oförändrad form, har jag funnit mig nödsakad att vända mina tankar från det ursprungliga till det nu föreliggande förslaget samt såsom arméns målsman i konseljen taga i betraktande de fördelar, detsamma i jmförelse med den nuvarande beväringsslagen erbjuder.

För det första mötes jag då af föreskrifterna om 6 årsklasser af beväringen i stället för de nuvarande 5. Den som genomgått de så kallade mobiliseringshandlingarne, som visa huru armén vid en mobilisering skall organiseras, inser att 5 klasser icke äro tillräckliga för att fylla arméns leder och på samma gång förse depoterna med tillräcklig styrka. Men siffrorna i dessa handlingar visa äfven, att sex årsklasser äro tillräckliga för detta ändamål, och jag begagnar tillfället att förklara att detta blir förhållandet äfven i Norrland. Jag gör detta därför att jag hört vissa personer säga, att genom organiserandet af andra uppbådet på det sätt, som nu är föreslaget, Norrlands försvar icke vore tillräckligt tillgodosedt. De, som hafva denna tro, grunda den sannolikt på den förmodan, att de mobiliseringshandlingar, som enligt 1883 års härordningsförslag förelågo, skulle nu tillämpas, men der vid lag förefinnes den skilnaden, att hvarje norrländsk infantericorps då skulle mobiliseras på 3 bataljoner, hvilket deremot icke är förhållandet enligt nuvarande förslag, samt att enligt 1883 års förslag i Norrland voro förlagda ett helt kavalleriregemente, ett artilleriregemente samt en trängbataljon, hvilka komme att kräfva ett större antal beväring, än hvad nu är förhållandet. De 6 årsklasserna komma således att nu fullständigt tillgodose behofvet, så att man både kan, utan att brist på manskap uppkommer, mobilisera armén och fylla depoterna, och detta är *en* fördel af det nu föreliggande förslaget.

En annan fördel är det för krigsstyrelsen i 34 § lemnade medgifvandet att vid en mobilisering använda intill 32 års ålder de personer, som förut tjenat i stammen, men tagit afsked. Detta kommer i synnerhet den värfvade, garnisonerade armén till godo. Medelåldern vid afskedstagandet från de värfvade regementena ligger nu mellan 24 och 26 år. Genom rättigheten att disponera öfver dessa för detta soldater till 32 års ålder kan vid mobiliseringen antalet utbildade stamsoldater nära nog fördubblas. Hvad möjligheten angår att hålla reda och få fatt på dem vid en mobilisering, synes det af föreskrifterna, att det åligger dem samma skyldigheter som beväringen, således skyldighet att anmäla sin adress samt, i händelse de flytta, afgången från den ena orten och ankomsten till den andra; ej heller få de vistas borta från hemorten längre tid än två månader utan att anmäla sin adress. Hvilken förstärkning för specialvapnen detta skall innebära är lätt att fatta, då jag nämnar, att vid en mobilisering af artilleriet nu knappast fulla antalet batterier kan mobiliseras, och för de så högst nödvändiga ammunitionsskolonnerna tryter helt och hållet folk, men genom tillgång

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

till alla för detta artillerister kommer denna brist att blifva fylld. Vid de värfvade kavalleriregementena blifver förhållandet alldeles detsamma, det vill säga att skvadronerna der kunna göras manstarkare, och likaså erhålles vid ingenjörtrupperna en väl behöflig reserv.

En annan fördel i det här föreliggande förslaget är, att efter det första uppbådet kommer ett andra, äfvenledes med 6 årsklasser. Det må nu kallas för landstorm eller icke, så finnen I, mine herrar, mycket väl, att genom de bestämmelser, som äro införda i lagen, dessa 6 årsklasser från 26 till 32 års ålder i verkligheten komma betydligt närmare ett andra uppbåd än en landstorm. En af dessa bestämmelser förefinnes i § 12, der det stadgas att dessa årsklasser äfven skola upptagas i rullorna; detta var förut icke föreskrifvet för landstormen. Genom borttagandet af den gamla § 37, angående bildande af landstormsbataljoner, landstormskompanier och sockenafdelningar, har rullföringen blifvit förlagd till regementenas bataljoner och kompanier och, såsom motiveringen till sammanjemkningsförslaget riktigt säger, kommer på detta sätt detta andra uppbåd att bilda ett slags ersättning och reserv för det första uppbådet. Den skilnad, som förefinnes mellan det andra uppbådet enligt den först framlagda lagen och den nu föreliggande landstormen, är således endast den, att den senare icke komme att blifva underkastad mönstring en gång om året. Detta är en olägenhet, det medgifves, men betydelsen deraf ber jag Kammaren sjelf bedöma, då jag nämner, att de som hafva denna rullföring om hand, hafva tillträde till mantalslängderna och till de böcker, som föras öfver befolkningen af presterskapet eller af rotemännen, och kunna der således få reda på dem, som flytta från eller till orten, samt derefter rätta sina rullor. Detta är visserligen icke en kontroll, som är fullständig, men när man kommer in på dessa äldre åldersklasser, 26—32 år, gör det mindre om ett eller annat tusental brister i de 90 à 100,000, som dessa klasser lemna. Men andra olägenheter hafva äfven blifvit anmärkta, och detta i synnerhet på grund af den efterföljande bestämmelsen, att landstormen icke må föras utom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområde. Denna olägenhet kan afhjelpas på samma sätt, som alla dylika brister afhjelpas i länder, som under en längre tid nödgas att föra försvarskrig, och det sättet är att Riksdagen, som dervid i alla fall måste samlas för att bevilja nödiga medel för krigets förande, förordnar att så och så många årsklasser ytterligare skola utgå till armén. Så har det gått i alla länder och så kommer det att blifva äfven här, då behofvet så kräfver, om svenska nationen vill försvara sig. Det är icke tu tal derom, att det hade varit fördelaktigare, om man lagbundit redan under fredstid dessa årsklasser såsom en påräknelig tillgång och derigenom på ett enkelt sätt förekommit den skrämnel, som vanligen blir en följd af nya årsklassers utkallande under krigets lopp. Men, såsom sagdt, klasserna äro rullförda och upptagna i regementenas och kompaniernas rullor såsom ersättningsmanskap, och detta betraktar jag såsom en fördel, som till fullo uppväger de olägenheter, jag här nu anfört.

Vidare upptager den nya lagen ett ordnad utskrifningsväsende, hvilket är af behofvet högeligen påkalladt. Man kan invända, att ett dylikt utskrifningsväsende ligger i Kongl. Maj:ts makt att på admi-

nistrativ väg bestämma om. Det är visserligen sant, men jag vill på samma gång nämna, att under vintern 1883—1884 utarbetades i Landtförsvarsdepartementet ett förslag, hvarigenom bättre ordning skulle vinnas i afseende på beväringens inskrifning, rullföring m. m., men det mötte sådana svårigheter att kunna tillämpa det utan Riksdagens medgifvande, att jag måste öfvergifva tanken på dess tillämpande, och jag kan försäkra Kammaren, att äfven i detta afseende det vore icke så liten vinst att få det föreliggande förslaget af Riksdagen antaget.

Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag.

(Forts.)

Slutligen kommer jag till fördelarne af det i den nya lagen medgifna antalet öfningsdagar, och det säger sig der vid lag sjelft, att hvarje tillökning af detta antal är och förblir en vinst för landets försvarsförmåga. Genom dessa 12 dagar, som nu äro föreslagna, är det en möjlighet till att gifva de värnpliktige 6 dagars längre öfning i målskjutning och 6 dagars förlängd öfning i strids- och bevakningstjänst, allt sådana öfningar, som äro väl behöfliga, men nu svårligen kunna medhinnas under den allt för korta mötestiden.

Jag finner således vid en jemförelse med den nuvarande beväringsslagen i det föreliggande förslaget så beaktansvärda fördelar i flera fall, att jag såsom *militär* icke skulle vilja åtaga mig ansvaret att hafva underlåtit uttala ett tillstyrkande af detsamma.

Det synes mig icke vara så helt och hållet utom sin plats att erinra Kammaren om ett franskt ordspråk: »le mieux est souvent l'ennemi du bien», det bästa är ofta en fiende till det goda, men det bästa får icke och bör icke vara en fiende till det som är *godt*, och jag tror, att Kammaren bättre gagnar fosterlandet, om den icke betraktar det här föreliggande sammanjemkningsförslaget med fiendtliga ögon, därför att det icke innehåller allt som är önskvärdt, utan i stället betraktar det med en uppfattning, bakom hvilken ligger medvetandet, att förslagets antagande skall föra försvarsförmågan och nationen framåt, och ur denna synpunkt betraktadt yrkar jag bifall till förslaget.

Detta yttrande helsades med bifallsrop.

Friherre De Geer af Finspång: Äfven jag anhåller att få säga några ord om förslaget i dess helhet, ehuru endast en punkt deraf nu är föredragen; ty det måste antagas såsom ett helt och kommer i sin helhet att förfalla, i fall en enda punkt af detsamma skulle afslås.

Det hade visserligen varit önskvärdt, om Kongl. Maj:ts proposition till värnpliktslag af Riksdagen blifvit antagen utan andra förändringar än de, som innehållas i Lag-Utskottets första betänkande. Vi hade då haft en fullständig värnpliktslag färdig, som vida bättre hade lämpat sig för en till alla delar genomförd arméorganisation. En sådan organisation står emellertid ännu i vida fältet; man har icke ens ännu kommit öfverens om sjelfva grunderna därför. Med den armé och det befäl, som vi nu hafva, föreställer jag mig, att vi hvarken hafva tillräcklig stamtrupp eller befäl för att i någon synnerlig mån kunna tillgodogöra oss en längre utsträckt värnplikt än den, som nu erbjudes; och det har för mig varit en synnerlig tillfredsställelse att höra, huru Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet i viss mån har samma uppfattning.

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligt-
lag.

(Forts.)

Att det föreliggande förslaget är bättre än den nuvarande beväringlagen, har Herr Statsrådet och Chefen för Landtförvarsdepartementet nyss omständligt ådagalagt. Jag tillåter mig endast att tillägga en punkt, af må hända mindre vikt, men som jag tror åtskilliga af denna Kammares ledamöter fästa stor vikt vid, och hvilken han icke nämnde, nemligen upphäfvandet af friköpningsrätten sådan den nu finnes, att genom privat exercis i hembygden kunna köpa sig fri från första årets beväringsofningar.

Vid föregående debatter i dessa ämnen har man anmärkt, att å andra sidan innefattar detta förslag en förlust, enär Kongl. Maj:t nu enligt gällande lag icke är inskränkt till vissa öfningsdagar, utan har rättighet att öfva de två åldersklasserna så länge han vill, blott därför erforderliga medel äro för handen. Detta är nog riktigt, men penningar för detta ändamål finnas icke och torde icke vara så lätta att få. Under djupaste fred kunde det väl också svårigen komma i fråga att utan Riksdagens medgifvande utsträcka öfningsdagarne för beväringen, och om åter krigsfara hotar, så att Kongl. Maj:t finner rikets försvar det kräfva, eger han äfven efter den föreslagna lagen att uppkalla beväringen. Det nämndes också af den föregående talaren, att den organisation, som här gifves åt beväringen, möjligen skulle kunnat, om än med stora svårigheter, i administrativ väg af Kongl. Maj:t ordnas. Derom tillåter jag mig att hysa tvifvel. Enligt 1860 års författning är det visserligen medgifvet Kongl. Maj:t att i afseende på beväringens mönstring, besigtning och uppbådande meddela särskilda föreskrifter, men denna befogenhet synes svårigen kunna utsträckas till åtskilliga andra stadganden, som ingå i denna organisation, såsom utseende af ledamöter i inskrifningsnämnden och inskrifningsrevisionen genom landstingen och skyldighet för de yngre af den värnpliktiga befolkningen att göra anmälan om flyttning och bostad. I allmänhet anses, att Riksdagens medgifvande bör inhemtas, då fråga är om en fortfarande skyldighet, som skall åläggas alla rikets inbyggare. Hvad särskildt detta beträffar, är det sagdt i 42 § Riksdagsordningen, att »under civil- och kriminallag äfven böra förstås de delar af krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som ega tillämpning till medborgare utom krigsstaten».

Detta förslag är ingenting annat än en kompromiss och måste endast ur en sådan synpunkt bedömas. En kompromiss är sällan något synnerligt vackert alster för tanken, det ligger i sakens natur, därför att den måste bestå af heterogena element. Jag har tecknat mig till minnes en träffande reflektion af den berömde engelske historieskrifvaren Macaulay: »Logiken», säger han på ett ställe i sin Englands historia, »tillåter ingen kompromiss; medan politikens quintessens är kompromissen. Det bör därför ej förundra någon att några af de viktigaste och nyttigaste politiska dokument äro de mest ologiska ting, som någonsin äro nedskrifna».

Den kompromiss, som Lag-Utskottet här har verkställt mellan Kamrarnes skiljaktiga beslut, synes mig vara sådan, att vågskålen lutar till Första Kammarens fördel. När denna Kammare med stor majoritet antog förslaget om afskrifning af 30 procent af grundskatter och indelningsverk, under förutsättning att Kamrarne skulle komma öfverens

om en värnpligtslag, hade Andra Kammaren redan fattat sitt beslut, hvarigenom den afslagit all tillökning af så väl årsklasser som bevärningsöfningar i fredstid. Det var således då att förutse, att Kongl. Maj:ts förslag icke skulle bifallas, utan att allt berodde på en sammanjemkning, vid hvilken man måste antaga, att hvardera sidan skulle gå ungefär halfva vägen till mötes, och man kunde sålunda knappast vänta sig en bättre sammanjemkning, än den man nu fått. Konsekvensen synes mig då fordra, att detta förslag nu antages. Hvad som torde stöta mest i Lag-Utskottets förslag, är den långsamma öfvergången, som blifvit stadgad för den ringa tillökningen af tolf dagar i bevärningsöfningarne. Man har ansett sig icke kunna genomföra detta på mindre än åtta år. Detta måste verkligen förefalla småaktigt, ehuru det i sak icke torde vara af någon stor betydelse. Öfvergången är påtagligen en koncession åt Andra Kammarens majoritet, åt landtmannapartiet, som lär hysa den uppfattning, som säkerligen icke är alldeles ogrundad, att hvarje nämnvärd tillökning af bevärningsöfningarne i fred skall möta ett starkt ogillande af den allmänna meningen, som nästan enhälligt uttalat sig deremot på en mängd folkmöten och i andra publikationer. Det synes mig, att man icke bör döma landtmännen allt för strängt, om de hysa betänkligheter att påtvinga folket en lag mot dess vilja och om de icke vilja inlåta sig på den banan, med mindre det sker med största varsamhet, äfven om de skulle äfventyra de stora fördelar, som för dem nu framställas.

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

Detta förslag innebär obestriddigen förbättringar mot det nuvarande, men man hyser den betänkligheten, att priset är för högt, då man gifver 30 procent i afskrifning. Jag har till och med hört denna beräkning göras: då man icke för 30 procent, som beviljas i nedsättning, kan få mer än 12 dagar på 8 år, har man allt för litet kvar för att få en fullgod värnpligtslag en gång till stånd. Jag tror icke, att sådana aritmetiska grunder böra följas i denna fråga. Men vill man räkna grundskatterna såsom liiquidationsmedel för en värnpligtslag, bör man åtminstone icke här lemna ur räkningen, att vi, utom de 12 dagarne, fått en organisering af hela värnpligtsinstitutionen och ett ökad antal åldersklasser, hvilket jag, för min del, anser långt mera värdt än den ringa ökningen af öfningsdagarne, som är ifrågasatt, till och med om de uppgått till 18, såsom i Kongl. Maj:ts proposition föreslogs.

Man har också yttrat den farhåga, att genom den nu började afskrifningen man skulle komma på ett sluttande plan, der man icke kunde hejda farten. Talet om det sluttande planet har blifvit ett slagord, som man ofta får höra. Jag hemställer hvem som i detta lifvet någonsin kan hoppas att komma på ett jemnt plan. Vi få nog litet hvar söka att draga vårt lass uppför backen. Första Kammaren har hittills visat en motståndskraft mot afskrifningen, som icke lemnat något öfrigt att önska, och jag är öfvertygad att tillräckligt af motståndskraft skall äfven hädanefter finnas kvar. Det är sant, att detta förslag hvarken tillfredsställer Första Kammarens majoritet eller den Andra Kammarens. Det kan hända att det knappt tillfredsställer en enda individ, men jag vågar påstå, att meningarne dock aldrig kommit hvarandra så nära som nu, och att det torde vara svårt att uppgöra

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

något annat förslag, som skulle hafva utsigt att så nära förena de olika meningarne, som Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag. Lag-Utskottet har, enligt min åsigt, verkligen en stor förtjenst om det samma, och dess arbete vittnar om en ärlig sträfvan att uppfylla dess pligt att sammanjemka Kamrarnes skilda meningar.

Det gäller derfor att gripa ögonblicket i flykten. Lemnas detta ögonblick obegagnadt, är det icke sannolikt, att ett sådant skall återkomma, som är mera gynsamt för Första Kammarens mening.

Om frågans politiska betydelse behöfver knappt något talas. Om detta förslag nu förkastas, inser sannolikt hvar och en af Kammarens ledamöter, hvilket tröstlöst arbete det skall blifva att åter från början upptaga dessa frågor till behandling. Så länge dessa frågor äro olösta, bidra de ock att förrycka utgången af en mängd andra frågor. Det är också fara värdt, att landet skall känna sig föga belåtet med en representation, som oupphörligt stridt om dessa ämnen under 18 à 20 år, utan att komma öfverens om ett enda steg framåt. Europa har redan länge med ömkan sett detta skådespel. Om deremot förslaget bifalles, skola vi komma att känna åtminstone en lifgifvande fläkt af den endragtens anda, som är ett nödvändigt vilkor för ett litet folks styrka lika som för dess lycka.

Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Äfven detta anförande framkallade bifallsyttringar.

Herr Ekman, Carl: Det är ett sorgligt faktum, som vi måste erkänna, att under de sistförflutna 18 à 20 åren i vårt land visserligen mycket talats, men föga blifvit uträttadt, i fråga om förbättringar af vårt försvarsväsende. Det kan icke heller förnekas, att under denna tid den åsigten, att vi ostörda skola få behålla fred, blott vi icke blanda oss uti andra länders angelägenheter, mer och mer vunnit insteg. Helt naturligt lärer det då vara, att när ställningen är sådan, när man söker att på budgeten kunna göra stora besparingar i utgiftsposter, som äro afsedda för försvarsväsendet, det icke kan lyckas att framtinga några väsentliga förändringar till förstärkande af landets försvar, utan att sådana måste köpas med ett oerhördt högt pris. Det hade därför, enligt min mening, varit bättre, att dessa frågor om förändring af försvarsväsendet fått hvila, under förhoppning att andra åsigter än de, som nu äro de förherskande inom representationen, till följd af förändrade förhållanden — hvilka man kan tänka sig både genom en förändring i sammansättningen af representationen och äfven genom andra inträffande omständigheter — gifvit vika för en uppfattning om nödvändigheten att göra något för landets försvar. Emellertid har regeringen ansett, att det icke borde dröja med försöket att stärka försvarskrafterna, och har därför till innevarande Riksdag framlagt förslag i sådant syfte. Jag har, för min del, funnit det pris, som erbjöds för de, enligt min åsigt, gauska små förbättringarne, som förslaget innehöll, vara högt, och det var icke utan tvekan, som jag slutligen kunde förmå mig att understödja regeringens förslag. Det bifölls af denna Kammare, det föll i Medkammaren, såsom vi alla veta, och Lag-Utskottet har gjort sin skyldighet att söka sammanjemka de

olika besluten. Hvad är det nu, som detta sammanjemkningsförslag erbjuder oss? I stället för 12 beväringsskolor erbjudes det oss 6, således 1 mera än vi för närvarande hafva. I stället för 8 klasser af landstormen erbjudes oss 6. — Var priset för regeringens förslag redan högt, så måste det pris, som fordras för den i sammanjemkningsförslaget framställda förändringen, vara ännu mycket dyrare. Jag får säga, att jag, med fast afseende på denna frågas vigt och betydelse, känner det sorgligt att svenska riksdagens män skola behöfva att i afseende å landets viktigaste fråga underhandla om sådana villkor, som här äro föreslagna. Man har likväl frågat sig, huru vida det icke vore bättre att ändå taga detta lilla som bjudes och derigenom visa, att det finnes åtminstone en fläkt af endragt och tillmötesgående i Riksdagen. Ja, skall ett sådant prof vinnas mot ett sådant pris, som här är i fråga, då får jag säga, att jag för min del anser det vara bättre att tillbakavisa anbudet; ty i stället för att innebära ett allvarligt sträfvande för fosterlandet att söka åstadkomma någon verklig förbättring i försvaret, skulle fattandet af detta beslut innebära ett bevis på, att man sökte komma ifrån saken för möjligast billiga pris. Det ser nästan ut, som om man ansåg att grundskatter och indelningsverk vore något, som man icke kunde behålla kvar, utan som under alla förhållanden komme att försvinna, och att det därför kunde vara skäl att taga hvad som bjudes, om det än vore aldrig så litet, för att dock hafva fått något. För min del kan jag icke dela en sådan uppfattning. Jag tror att detta beror, hvad grundskatterna angår, af denna Första Kammare, och har åtminstone icke någon anledning antaga, att den skall blifva så sammansatt, att den icke skall veta att bevara grundskatterna, möjligen med skäligen jemkningar för att de skola blifva något så när lika öfver allt. Hvad indelningsverket angår, har detta visserligen fått ett grundskott, redan då boställena borttogos, och när man sett, hvarthän behandlingen af dessa frågor sedan den tiden ledt, kan man hafva skäl, såsom förhållandet är med mig, att ångra, det man någonsin biträdt ett sådant beslut. Det finnes dock i alla fall tillräckligt mycket kvar af indelningsverket ännu för att man skall akta sig att allt för lätt förspilla denna kvarleva. Och indelningsverket är åtminstone oomtvistadt omgärdadt med grundlagens hägn och kan således icke utan Konungens samtycke försvinna. Man har dock genom den framställning, som nu föreligger från Lag-Utskottet, om den blir bifallen, satt ett pris på indelningsverket. Hvad man får därför är lätt att beräkna. Det blir 2 åldersklasser till och 40 dagars förökad öfning för beväringen. Men, säger man, indelningsverket är ju icke borta; det är icke fråga om att göra något annat, än att staten skall för den ifrågasatta förändringen till rust- och rotehållare erlägga 30 procent af indelningsverkets uppskattade värde, med skyldighet för rust- och rotehållarne att fortfarande underhålla indelningsverket. Men jag frågar: när denna förändring blifvit till fullo genomförd, när staten sålunda har förbundit sig — ty det tror jag ingen bör betvifla, att det slutligen går derhän — att till rust- och rotehållarne utbetala hela det uppskattade värdet af rustnings- och roteringsbördan, och vi då hafva blifvit lyckliggjorda med 40 dagars förökad värnpligt och 8 åldersklasser, skall icke då den anmärkningen komma att göras, i afseende

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
säll värnpligts-
lag.

(Forts.)

å rustnings- och roteringsskyldigheten: hvarför skola vi rust- och rotehållare behöfva vara en mellanhand och med de penningar staten lemnar oss anvärfva stammen? Denna anmärkning tror jag ligga i öppen dag, och jag är, för min del, öfvertygad om, att man då icke längre skall kunna motstå de anspråk, som framställas derom att staten skall öfvertaga hela anskaffningen af stammen. Då har man genom flera års sträfvanden slutligen kommit derhän, att hela vår armé blifvit en värfvad armé, med den styrka, hvartill den kan uppbringas med de anslag, Riksdagen lemnar. Jag har icke kunnat ställa några andra framtidsutsigter för denna frågas utgång, och jag vet väl att mitt ord icke inverkar på någons beslut och har icke heller uttalat det här i syfte att inverka på någons mening, men jag har önskat att åtminstone få till dagens protokoll antecknadt, att jag icke har biträdt antagandet af Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag, hvilket, enligt min åsigt, är och kommer att ännu mera blifva för vårt land olycksbringande.

Friherre Leijonhufvud: Min ställning till denna fråga är på intet vis obekant, utan den är säkerligen för alla klar. I den reservation jag afgaf i fråga om grundskatternas afskrifning har jag haft tillfälle att utveckla hvad jag tänker i detta ämne, och jag har icke sedan dess ändrat min uppfattning.

Det var år 1861 som jag första gången blef inkallad i en komité, hvilken hade att öfverlägga om grunderna för försvarets ordnande, och jag har sedan den tiden temligen oafbrutet följt med hvad som tilldragit sig på detta område, men under alla dessa fyra och tjugu år, under hvilka jag inhemtat åtskilligt så väl angående Sveriges som rörande främmande länders försvarsanstalter, har jag icke funnit anledning att minska mina anspråk på Sveriges försvar, utan snarare tvärt om. Väl må det erkännas, att verkligen ett och annat blifvit gjordt i Sverige på ifrågavarande område under de senaste 40 åren; så hafva vi fått nya kanoner, bättre vapen, ett par bataljoner ingenjörstrupper, en generalstab och bättre ordnade skolor för både befäl, underbefäl och manskap m. m., men det oaktadt stå vi nu längre efter våra grannar än vi gjorde år 1848. De hafva gått framåt med jettesteg och alla nutidens tekniska uppfinningar hafva kommit dem till godo i större mått än oss och arméerna hafva i alla länder blifvit organiserade på ett för kriget praktiskt sätt, så att öfvadt reservmanskap ej felas vid mobiliseringar och under krigets lopp.

Alla de förslag, som under de senare årtiondena framstälts till vårt försvars ordnande, hafva påpekat den förmämsta och hufvudsakligaste bristen i vår försvarsorganisation, nemligen beväringens kaotiska tillstånd, och påyrkat dess ordnande och fullständigare öfning. Man antog väl i början, att de föreskrifter, som kunde erfordras för att införa mera ordning bland beväringen och dess rullföring m. m., skulle kunna af Kongl. Maj:t utfärdas på administrativ väg, och det är väl icke något tvifvel om, att icke Kongl. Maj:t skulle kunna hafva gjort det för ett eller annat tiotal af år sedan, men på den standpunkt frågan nu står, lärer han icke göra det utan Riksdagens medverkan, och hvad beträffar en så ytterst nödvändig längre utsträckning af bevärin-

gens öfning så väl som dess förökande med flere åldersklasser, så är det tydligt att dertill fordrades båda statsmakternas bifall. De organisationsförslag, som på senare åren framkommit, eller 1871, 1875 och 1883 års förslag, hafva ock därför fäst mycken vikt vid en ny beväringstagning, och en sådan lag har i mer eller mindre grad utgjort ett hufvudmoment uti hvart och ett af dem. Om jag det oakadt ej kunnat fullt biträda hvarken 1875 eller 1883 års förslag, skall jag be att få med några få ord till protokollet yttra mig om mina motiv derför. Hvarför jag icke kunde vara med om 1875 års förslag var först och främst derför, att jag var öfvertygad, att det icke skulle blifva af Riksdagen godkänt och, såsom då varande Konungens rådgifvare, ansåg jag mig icke kunna tillstyrka ett förslag, om hvars förkastelse jag var fullt förvissad. Dertill kom, att den finansiella delen af frågan och ersättningen för statens förluster genom grundskatternas och indelningsverket afskrifvande var alldeles outhärdligt, och slutligen led det i många fall förträffliga förslaget af det, i min tanke, genomgående felet, att alla krigsduglige män skulle uttagas och öfvas lika länge. Denna föreskrift var i mångas ögon en af förslagens största förtjenster, såsom mycket demokratisk till sin natur. Men i militäriskt hänseende är den opraktisk, och i ett land sådant som vårt var det icke tänkbart att genomdrifva ett sådant förslag på andra villkor, än att öfningarna sattes så lågt, att de i verkligheten blifva värdelösa. Hvad 1883 års förslag beträffar, så var det byggt på en värfvad stam, hvilket för mig framstår såsom något grundfalskt och som är en i alla länder förkastad princip. Derför kunde jag icke vilja bygga vårt försvar derpå, oakadt förslaget för öfrigt hade sina många förtjenster. Vid denna riksdag har Kongl. Maj:t framlagt ett förslag, som ej ingår djupare i arméns organisation, utan endast omfattar beväringstagen, sådan den redan ett par gånger blifvit af båda Kamrarna godkänd, med beväringstagens ökande till tolf, en landstorm, hvarpå dock jag för min del sätter litet värde, och dessutom en ökad öfningstid af 18 dygn. 18 dygn var visserligen icke mycket, men såsom utgörande 60 proc. förhöjning uti den för närvarande bestämda öfningstiden var den i alla fall värderik. Dermed åsyftades tydligen att en gång komma upp till 90 dagars öfning, såsom var uppställt i föregående förslag till beväringstagen, som af begge Kamrarna antagits. Enligt mitt förmenande hade det varit önskligt, att man gått till 120 dagar. Nu sänker man sina anspråk på den förökade öfningstiden från 18 till 12 dygn. Det är för litet. 6 dygn äro i och för sig af ringa värde, men tillsammans med de tolf blir det 18, och det är ändå något. Lika med en föregående talare anser jag, att man genom dessa 12 dygn jemte en åldersklass har satt ett pris på indelningsverk och grundskatter. De återstående 70 proc. komma att efterskänkas efter samma, eller kanske än billigare pris, ty följden blir — ingen af oss kan blunda derför, man må hoppas huru mycket som helst att så icke skall ske — att detta fixerade pris blir den murbräcka, med hvilken Andra Kamrarnas majoritet kommer att göra sin åsigt gällande. Priset för alltsammans blir må hända 60 dygn, som är landtmannapartiets maximisiffra, men 60 dygn beväringsexercis är för litet. Vidare äro naturligen de sex klasserna bättre än fem, men det förslår ändå icke. I det anförande som chefen för

Sammanjämkningsförslag till värnplikt-lag.

(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

Landtförsvarsdepartementet höll i Andra Kammaren den 15 April detta år, visade han sjelf, huru önskligt det vore att hafva många klasser. Man hade under senare årens krig i andra länder måst uttaga ända till 12, 17 eller 21 klasser, och äfven här måste vi vara beredda på att icke nöja oss med 6. Det är lätt, säger man, att när det behöfs öka antalet beväringssklasser, men det är icke något hastverk att stifta en lag i Sverige. Det går icke till här så som det kan göra i Frankrike, der ett lagförslag framlägges i dag och lagen antages i morgon. En lag i Sverige är en ganska kinkig sak, och med den varsamhet och betänksamhet i uppfattningen, som utmärker vårt folk och icke minst majoriteten i Andra Kammaren, är det icke sagdt, att en sådan lag går igenom, förr än fienden står i vårt land. Det är dock en stor skillnad på att få dessa klasser ordnade under freden och kunna sammandraga dem så snart freden hotar, mot att först stifta en ny lag och göra den bekant i landet och sedan på grund af den uttaga manskapet och börja dess öfning, beklädnad m. m. först när fienden inträngt i landet. Att hafva manskapet rullfördt är visst godt, men det kan ju ske nu äfven genom utdrag ur mantalslistor och kyrkoböcker, och något särdeles gagn deraf kan jag ej inse, då manskapet hvarken skall mönstras eller behöfva uppgifva sin vistelseort. Är folket obenäget för krigstjenst, såsom sannolikt blir fallet, så skall man med vår fåtaliga landtpolis ej snart få rätt på dem, som skulle utgöra arméns förstärkning. Der står taladt om befälhafvaren för landstormen i fredstid. Det vill säga befälhafvaren öfver en rulla — ty något annat har han ej att befälla öfver. Man säger vidare, att det vore bra att bifalla förslaget, emedan vi derigenom finge enighet och fred till 1892. Enighet är nog i allmänhet en god sak, och jag vore gerna villig att därför uppoffra mitt enskilda tycke, men enighetens värde beror på det mål, till hvilket den syftar. Är målet underhålligt, finner jag icke enigheten vara något godt, och nu är målet att få en beväringssorganisation och dermed en härordning, som är och blir underhålligt. Om ryska armén kommer in i landet, skola vi kanske säga till dem: »Handtera oss beskedligt, vi äro rekryter!» Det är lätt att tänka sig, hvad ryssarne skulle svara och göra. Man skulle glädja sig åt att de svenska trupperna, som fordom voro fruktansvärda på slagfältet, numera endast bestå af öfvade rekryter, med hvilka man lätt kommer till rätta. Hvad det beträffar att vi skola hafva lugn ända till 1892, så är jag icke säker derpå. Här har för några dagar sedan en talare påmint om, att Andra Kammaren genom formligt beslut skilt de begge förslagen åt. Det är så; afskrifningsfrågan är af Andra Kammarens majoritet skild från värnpligtsfrågan. Det lider därför intet tvifvel, att afskrifningsfrågan kommer upp oberoende af försvarsfrågan. Vi hafva då visserligen rättighet att säga nej. Fred få vi emellertid icke. Hvad indelningsverket och grundskatterna angår, har den föregående talaren yttrat sig derom, och då jag alldeles delar hans åsigt, skall jag icke upptaga tiden att upprepa hvad han yttrade. Jag har med detta anförande blott velat angifva skälen, hvarför jag icke kunnat instämma i detta sammanjemkningsförslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Adelsköld: Då jag antagligen vid frågans slutliga afgörande i denna Kammare kommer att stanna i minoriteten, har jag ansett det såsom en pligt så väl mot mina kommittenter, det svenska folket, som mot mig sjelf att offentligt uttala min åsigt i de s. k. »stora frågorna» och de skäl, som föranleda mig att rösta mot Lag-Utskottets förslag. Jag skall dervid icke uppehålla Kammaren med att yttra mig rörande jemförelsevis mindre viktiga saker, såsom t. ex. att ingen plan bekantgjorts för Riksdagen rörande de tillämnade regements-, bataljons- och kompanibeväringsområdena, ej heller om den nya befälsorganisation, som naturligen måste permanent uppsättas inom dessa områden, så att de värnpliktige hafva någon att vända sig till vid flyttningar eller tillfälliga resor utom sina distrikt, samt att ingen beräkning för Riksdagen framlagts öfver de kostnader, som måste uppstå med anledning af de utsträckta öfningarna, arfvode till befäl, resor, marschkostnader, gevärs-, utrednings- och beklädnadspersedlar m. m., hvilket allt torde uppgå till en million kronor om året, o. s. v. Jag vill som sagdt icke fästa mig vid sådana bagateller, utan genast kasta mig in i hufvudfrågan.

Öfver allt der de s. k. »stora frågorna» på senare tider diskuterats, i Kamrarne, i pressen etc., hafva »kompromissens» anhängare förespeglat, att om de nu bara löstes, såsom afsedt är, skulle det blifva lugn och stilla frid i landet, all split och oenighet mellan Kamrarne vara slut, broderlighet och endragt i besluten skulle blifva rådande; en mängd andra viktigare frågor skulle kunna upptagas, sedan grundskatte- och försvarsfrågorna, hvilka på senare tider till större delen upptagit Riksdagens tid, blifvit till allmän belåtenhet lösta; med ett ord sagt, det tusenåriga riket skulle omedelbart inträda med fröjd och gamman. För min ringa del befarar jag emellertid, att så icke blifver förhållandet, ty när indelningsverket och grundskatterna skola börja afskrifvas, skall otvifvelaktigt ännu bjertare än nu visa sig, huru ojemnt dessa onera och bördor äro fördelade i landet. Det finnes nemligen icke två rust- och rotehåll eller två hemman, som äro lika onererade. Under sådana förhållanden är det klart att, när en afskrifning skall sättas i verket, så komma ojemnheter i beskattningen att ännu tydligare framstå och önskan och påtryckningen att få afskrifningen i sin helhet verkställd skall blifva så mycket starkare, sedan Kongl. Maj:t och Riksdagen erkänt det berättigade i dessa skatters afskrifning. Hvad blir då följden deraf? Jo, att staten förlorar en säker årlig inkomst af 10 millioner kronor, eller kapitaliseradt 200 millioner. Här till komma kostnaderna för utsträckning af beväringsöfningarna och andra militära utgifter, som regeringen naturligtvis kommer att fordra såsom gengäld för afskrifningen, hvilka ökade kostnader för närvarande icke kunna nu beräknas, men antagligen komma att stiga till ett ganska respektabelt belopp. Statens kapitaltillgångar utgöra nu, enligt Stats-Utskottets uppgifter för 1885, cirka 500 millioner kronor. Derifrån afgå skulderna, omkring 220 millioner, och drages nu från behållningen, 280 millioner, ytterligare det kapital, staten skulle efterskänka i indelningsverket och grundskatterna, så återstår endast en tillgång öfver skulderna af 80 millioner kronor, och jag måste säga, att en sådan nedsättning i statens tillgångar åtminstone icke kan öka landets kredit.

*Sammanjem-
ningsförslag
till värnplikt-
lag.*

(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

Efter hvad som passerat, anser jag alldeles oundgängligt, att en reglering sker af de tryckande och ojemnt fördelade skatterna på jorden, men jag anser lika nödvändigt, att man på förhand gör sig reda för, huru det kommer att ställa sig, i fall, såsom jag antager, grundskatter och indelningsverk komma att upphävas och ökade militära bördor påläggas, samt på hvilket sätt bristerna skola fyllas. Det förslag, Kongl. Maj:t 1883 framlade för Riksdagen, innehöll en del beräkningar i detta hänseende, och ehuru jag för min del ansåg mig böra motarbete det framlagda härordningsförslaget så godt jag förmodade, när jag ansåg det icke tidsenligt att i nittonde århundradet uppställa en lejd, stående armé till fosterlandets försvar, hvilken dessutom skolat ruinera landet och demoralisera den värnpliktiga ungdomen, så innehöll dock 1883 års förslag en plan så väl för ordnande af försvaret som af skatteväsendet, i händelse grundskatterna och indelningsverket afskrefves; och, ehuru skatteregeringskomitén icke kom upp till ett så stort belopp, som endast afskrifningen fordrade, utan endast till 7,800,000 kronor, under det att bristen genom minskade inkomster och ökade utgifter sannolikt stigit till dubbla beloppet, så var det dock ett försök att lemna Riksdagen kännedom om huru saken skulle ställa sig, så att hvar och en kunde göra sina beräkningar. Detta har icke skett nu, utan är det endast på grund af ett tillfälligt öfverskott i statsregleringen, som man vill grunda en utgift för all framtid på flera millioner. Enligt mitt förmenande vore ett sådant sätt att sköta statens finanser väl lättvindigt, och jag tror, att Riksdagen med rätta skulle utsätta sig för anmärkningar, om den inkastade landet i sådana äfventyrligheter. Jag hyser den åsigt, att, om en enskild person till förfång för andra bortskänkte tillgångar, som äro behöfliga för hans affär, skulle han ej allenast utsätta sig för att blifva ruinerad utan för andra ännu värre obehagligheter, och liknande försyndelser i statsfinansiellt hänseende aflöpa icke heller ostraffadt, ty i lindrigaste fall föranleda de statsbrist, som vi antagligen hafva att emotse inom ett par år, om det föreliggande förslaget bifalles, om icke till ännu värre finansiella förvecklingar. Sverige har redan, såsom bekant, gjort en resa utför på det så kallade »sluttande planet», och som en så betydlig minskning i statens inkomster, som skulle blifva en följd af grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, på samma gång som utgifterna ökades genom försvarsverkets stärkande, skulle kunna betraktas som en förspänning till en ny sådan halsbrytande resa, som jag ej vill vara med om, så kan jag af denna orsak icke gifva min röst till Lag-Utskottets förslag.

I Regeringsformens § 62 hafva 1809 års män dessutom, till föreskrifning af sådana vädliga beslut stadgat, att »*sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att en deremot svarande bevillning sig åtaga samt att tillika fastställa, huru särskilda summor deraf skola till särskilda ändamål användas, och dessa summor under bestämde hufvudtitlar uti riksstaten anslå*». Som jag förut nämnt, finnes ingen finansplan eller beräkning framlagd för Riksdagen öfver de utgifter, som skulle blifva en följd af antagande af Lag-Utskottets förslag om den utsträckt värnpligten, och då Regeringsformen tydligt och klart föreskrifver, att beräkningen af utgif-

terna skall göras på förhand, innan utgifterna beslutas, att Riksdagen må kunna en deremot svarande bevillning sig åtaga, så finner jag mig jemväl ur grundlagens synpunkt icke berättigad gifva min röst till framtida statsutgifter, hvilkas belopp är mig fullkomligt obekant, liksom sättet för deras fyllande.

Här har talats mycket om indelningsverket, och en föregående talare har riktigt anmärkt, att det fick grundskottet, då indelta arméns boställen indrogos. Jag skulle vilja säga, att då inslogs första spiken i dess likkista. Statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 12 Januari detta år yttrat följande: »Ihågkommas måste dessutom, att ett öfverflyttande på statsverket af infanterirekrytens anskaffning vid indelta armén, at torpens underhåll och vård, eller af öfriga skyldigheter af liknande art, hvilka nu åligga rotehållaren, skulle för statsverket medföra så betydande kostnader, att indelningsverkets bestånd derigenom skulle äfventyras».

I detta afseende delar jag fullkomligt Herr Departementschefens åsigt, och jag är öfvertygad, att om en tredjedel af indelningsverket nu skulle afskrivas, komme detta att föranleda sådana rubbningar i den grund, hvarpå det är bygd, att den andra spiken dermed vore inslagen i indelningsverkets likkista. När sedan de återstående två tredjedelarne följde den första, då insloges ytterligare den tredje och fjerde spiken, således tillsammans en i hvar sida, och derefter återstode endast den högtidliga begrafningen. Det är möjligt, att detta af en och annan icke anses vara någon förlust, och att Carl XI:s storartade skapelse kan anses föråldrad, ty

»Hvad förmultnadt är skall ramla,
Och det nya, friska växa
Upp utur förstörelsen.»

Det kan ju således vara riktigt, att indelningsverket är föråldradt och icke längre tidsenligt och därför bör ersättas af något nytt, men om så är, borde man väl kunnat hafva anspråk på, att Kongl. Maj:ts regering låtit Riksdagen ana, hvad som skulle komma efter indelningsverket och huru den finansiella frågan skulle ordnas.

Detta är nu den ena sidan af saken, men det återstår en annan, och den är viktigare, ty den afser att skipa rätt och göra rättvisa.

Ingen bestrider, och allra minst jag, att det är en pligt för hvarje svensk man, som kan bära vapen, att i farans stund uppträda till fosterlandets försvar. Jag är ingen ovän till den allmänna värnpligten, utan anser tvärt om denna vara den enda tidsenliga formen för försvarets ordnande, och skola vi kunna försvara oss mot en landstigen fiende, så duger icke en fåtalig och kostsam stående legd armé, utan ett folk i vapen. Jag anser därför, att, om indelningsverket nu antagligen kommer att slopas, vi borde inrätta vårt landtförsvarsväsen på samma sätt som våra grannar och de flesta andra civiliserade stater, nemligen på den allmänna värnpligtens grund, dock icke efter det preussiska kaserneringsystemet, hvilket är förderligt i sedligt och moraliskt hänseende, utan medelst upprepade fleråriga praktiskt ordnade öfningar på fältet och skjutfningar i hembygden.

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

Jag anser således en utsträckning af värnpligten fullkomligt riktig i princip; men, mine herrar, på samma gång man beslutar en sådan utsträckning, bör besinnas, huru ojemnt denna börda trycker den rike eller bemedlade och den obemedlade kroppsarbetaren. Vi rust- och rothållare, vi innehafvare af den skattlagda jorden (jag kan yttra mig så, då jag tillhör de lyckliges antal, som skulle få nytta af de tillämnade afskrifningarna af rustnings- och roteringsbördorna samt grundskatterna, emedan jag eger en temligen stor egendom, som till största delen består af krono- och skattejord och är drygt roterad), på hvilka kasta vi denna börda, hvem får betala denna present, som lemnas oss, en klass i samhället? Jo, hela svenska folket genom den utsträckta värnpligten, som fordras såsom vilkor för afskrifningarne, ty den träffar ju alla! Mig har emellertid förefallit motbjudande att taga mot en sådan present utan att ersättning åtminstone beredes dem, som i första rummet få bära bördan. Förhållandet är nemligen, såsom ofvan anförts och en hvar lätt inser, att en utsträckning af allmänna värnpligten, vare sig längre eller kortare — ju längre desto mera — trycker de rike och de fattige högst ojemnt. För den förmögne eller den, som ej precis behöfver vara beroende af sin dagliga arbetsförtjenst, äro vapenöfningarna mera att anse som ett nöje, en lek än som en börda, åtminstone tyckte jag så, när jag stod i ledet med gevär på axeln; men för den fattige deremot, som skall underhålla icke blott sig sjelf, utan må hända äfven en fattig familj genom sitt arbete, för honom är hvarje dags utsträckning af öfningarna utaf mycket stor betydelse. Jag anser därför, att om bevärningsöfningarna skola utsträckas, deraf också bör följa, att hvarje värnpligtig erhåller en lämplig aflöning i ersättning för förlorade arbetsdagar och den förlust han derpå gör, så att han så vidt möjligt är blir godtgjord; och för detta ändamål skulle jag vilja föreslå, att aflöningen till de värnpligtige bestämdes till en krona för hvarje öfnings- och marschdag.

Det är visserligen sant, att ökade kostnader derigenom skulle uppkomma för statsverket, men detta betyder mindre; hufvudsaken är att rätt sker och rättvisa skipas. Jag anser, att endast på detta sätt en afskrifning af grundskatter och indelningsverk kan anses vara berättigad. För att emellertid en sådan icke skall bero på framtida gemensamma omröstningar i Kamrarne, anser jag en bestämmelse härom böra upptagas i lagen, och tills detta skett, anser jag mig förhindrad tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget. Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid, utan såsom en resumé af hvad jag yttrat vill jag endast upprepa, att jag anser, det landet och Riksdagen haft rätt att af regeringen fordra, att, enär ett förslag framlagts, som otvifvelaktigt kommer att föranleda till afskrifning af grundskatter och indelningsverk jemte betydligt utsträckt värnpligt, en noggrann kostnadsberäkning öfver de ökade utgifter, som å ena sidan genom afskrifningar af inkomster och å den andra genom ökade militärbördor komma att för statsverket uppstå, framlagts för Riksdagen i sammanhang med en plan, huru de brister, som genom indelningsverkets och grundskatternas fullständiga afskrifning och ökade försvarskostnader måste för statsverket uppkomma, skola fyllas, samt slutligen ett förslag till härordning, som skulle ersätta indelningsverket, i fall det, såsom antag-

ligt är, komme att försvinna, äfvensom försvarsväsendets, såväl till lands som sjös, ordnande i sin helhet med deraf följande kostnader, *Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.*
(Forts.)

Som några sådana föreslag och beräkningar emellertid icke föreligga, och man således icke kan beräkna följderna af det nu föreliggande förslagens antagande, och jag dessutom af andra ofvan anförda skäl anser det oantagligt, måste jag yrka afslag å Lag-Utskottets förslag.

Herr Björnstjerna: Med djup bedröfvelse har jag hört det yttrande, som nyss faldes från statsrådsbänken, ty med det är äfven allt hopp ute att få något bättre än den lilla återstod af det söndertrasade regeringsförslaget, som nu erbjudes oss. Man måste erkänna, att Kongl. Maj:ts förslag icke har haft några farligare fiender än regeringens egna ledamöter. Så snart jag vid remissdebatten fick höra, att Hans Excellens Herr Statsministern inför Andra Kammaren så varmt försvarat grundskatternas afskrifvande under påstående, att de utgjorde en sekelgammal orättvisa, som måste undanrödjas, då yttrade jag genast: »nu är värnpligtslagen fallen». Ty när man inför en så sammansatt Kammare som vår Andra yttrar sig på detta sätt, måste man taga för afgjort, att mängden, som endast i hopp att få dessa lindringar skulle kunna göra något medgifvande för försvaret, skall bygga sin förhoppning på detta uttalande af regeringens främste man, att dessa skatter utgöra en sekelgammal orättvisa, som bör undanrödjas, och man skall få höra det svaret: »så gör oss då rättvisa, den behöfva vi icke köpa». När sedermera Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet, på hvilkens ständaktighet jag hade hoppats, började diskussionen i dag med att förklara detta förslag vara antagligt, då är, som sagdt, allt hopp ute att få något bättre. Jag kan icke se, huru Herr Statsrådet Ryding kan anse ett sådant förslag som detta vara antagligt. Att det i någon mån är bättre än hvad vi nu hafva, det är visserligen en sanning, då hvarje dags tillökning i beväringsofningarne, och hvar ny åldersklass, som tillkommer, är ett steg till ett bättre. Men är det icke mycket för dyrt betaldt med dessa tre millioner om året? Det är visserligen sant, att Hans Excellens Herr Statsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet har framhållit, att tillgångarne i statskassan nu äro så rikliga, att inga ökade skatter för närvarande behöfva tillgripas för detta ändamål, men om icke för närvarande ökade skatter erfordras till bestridande af dessa kostnader, så kunde man ju, om icke dessa kostnader förekomma, efterskänka andra skatter, hvilka drabba landets alla inbyggare. Motioner föreligga att sänka tullen på kaffe och socker. För de fattiga vore det en hjälp, om de för sig och sin familj kunde bespara en eller annan krona på dessa varor. För öfrigt är det icke nog med dessa tre millioner kronor, utan till följd af den ökade beväringsofningen och den ordning, som kommer att införas, hvarigenom man har hopp att verkligen kunna tvinga de beväringsskyldige att exercera, skola kostnaderna så betydligt ökas, att de kanske skola uppgå till ytterligare en million om året, hvartill man måste finna medel, hvilket åter icke kan gå med mindre än att det drabbar landets alla invånare — *och detta allt för att tillgodose en viss klass!* Herr Stats-

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligt-
lag.

(Forts.)

rådet Ryding anser, att den omständigheten skulle vara någon ersättning för de af Lag-Utskottet slojade beväringssklasserna, att dessa sex landstormsklasser i stället skulle få rullföras. Mig föreföll det deremot, jag erkänner det öppet, som om Utskottet velat härmed endast slå dunst i ögonen på oss. Denna rullföring innebär nemligen icke på ringaste vis någon skyldighet för landstormsmannen, och beror det väl således på Kongl. Maj:t att utan vidare anbefalla densamma, då den skall ske endast på grund af mantalsskrifningarne. Derest Kongl. Maj:t sådant påbjuder, kunna väl samma personer, som tillsättas att rullföra beväringen, också rullföra landstormen, den må nu bestå af sex eller åtta klasser. Således är detta i sjelfva verket ingenting, som Utskottet bjuder såsom ersättning. Utskottet säger: »Genom denna anordning skall landstormen, derest konung och Riksdag vid krigstillfälle så skulle besluta, lättare kunna användas i vidsträcktare mån, än enligt lagförslaget är händelsen». Det är för mig alldeles oförklarligt, huru detta skulle kunna gå. När nu dessa landstormsmän med stöd af lagen äro befriade från skyldigheten att gå mot fienden annat än inom sitt distriktsområde, kan det då, när faran står för dörren, blifva lättare att förmå Riksdagen besluta: »nu skolen I gå ut, rangeren er in i arméns leder och marscheren mot fienden»? Jag tror, att det blir svårare då än nu, ty då skola personliga konsiderationer göra sig gällande. Det kan nemligen finnas i Andra Kammaren riksdagsmän, som äro i den åldern, att de på grund af ett sådant beslut måste ställa sig i ledet, eller om icke de sjelfva, så hafva de fleste vänner, anhörige, söner eller bröder, på hvilka den lotten skulle falla. Äro de genom lag fritagna att tjenstgöra annat än inom distriktet, dit förmodligen eller möjligen ingen fiende kommer, blefve det både orättvist och hårdt, om Riksdagen beslutar, att de skulle förvandlas till beväring och sålunda gå ut mot fienden. Deremot borde icke det allra ringaste hinder möta att nu antaga beväringssklassernas hela antal, då derigenom icke någon ny börda drabbar någon människa under fredstid. Andra uppbådet af beväringen skulle vara fritaget från att hos befälet anmäla flyttning eller att inställa sig vid mönstring, det skulle således under freden icke hafva något åliggande alls, hvarför skall man icke då antaga dessa tolf beväringssklasser? När det är visadt, att det i händelse af krig är nödvändigt att hafva dessa klasser, är det ju mycket lämpligare att besluta det nu än att uppskjuta saken till en oviss utgång, när kriget har utbrutit. Kongl. Maj:t har begärt sju nya beväringssklasser, Lag-Utskottet föreslår summa *en*. Dessa beväringssklasser anser jag, för min del, vara det allra viktigaste i hela förslaget, och då afslår man sex sjundedelar deraf och säger: »detta är den sammanjemkning, som vi bjuda eder att antaga», och då öppnas diskussionen dermed, att Krigsministern tillstyrker ett sådant förslag! Jag skall be att till svar på Herr Statsrådets yttrande i dag få uppläsa några ord af hans anförande till statsrådsprotokollet vid denna propositions framläggande.

»I afseende å detta förslag har man visserligen någon gång hört yttras, att det antal — tillsammans 12 — årsklasser i beväringens båda uppbåd, förslaget upptog, skulle vara för stort, men detta är en anmärkning, hvars behörighet jag ingalunda kan godkänna. Vi böra

äfvén i detta fall låta erfarenheten lära oss hvad behovet kräfver, och vi finna då, att i t. ex. 1848—1850 års krig mellan Danmark och Tyskland uppådades inom det förstnämnda landet manskap från icke mindre än 17 årsklasser, och i samma lands fejd år 1864, ett krig som endast varade sex månader, 13 årsklasser af den stridbara befolkningen. Af dessa 13 årsklasser blefvo, utom de 8 första genast uppådade årsklasserna, äfven de 9:de, 10:de och 11:te årsklasserna inkallade under fanorna redan i Januari 1864, ehuru kriget först näst derpå följande månad utbröt. Och i Frankrike finna vi, att 1870—71 års sju månaders kamp med Tyskland kräfde ett uppkallande af 21 årsklasser, utan att man ändock lyckades att föra den väldiga striden till ett lyckligt slut.»

När Herr Statsrådet sålunda tydligen med fakta visat nödvändigheten af ett större antal åldersklasser än sex, och när icke det ringaste hinder borde möta att få alla dessa tolf klasser, så är det icke annat än de obotfärdigas förhinder, som har gjort, att Andra Kammaren afslagit detta, men enligt mitt förmenande kan ett sådant hinder öfvervinnas. Vi hafva alla erfarit, att Hans Maj:t Konungen inför Krigsministern och Hans Excellens Statsministern svarat en del representanter från Andra Kammaren, att han icke kunde sanktionera ett beslut, som icke erbjöde mer än sex beväringssklasser och nio dagars öfning. Hvad bjuder man nu? *Sex* beväringssklasser och, till att börja med, *sex* dagars öfning! Det är visserligen sant, att dessa sex dagar framdeles skulle utsträckas ända till tolf dagar, men jag kan icke tro, att dessa tre tillökta dagars öfning utöfver nio skulle eller borde göra förslaget mera antagligt för regeringen eller för Första Kammaren. Jag hade alltid hoppats, att, på grund af denna förklaring från Hans Maj:t Konungen, vi i dag skulle få höra statsrådets ledamöter här öppet och manligt förklara, att Kongl. Maj:t icke kan vara belåten med en sådan afprutning på det Kongl. förslaget, utan att, om det nu faller, framläggas samma förslag oförändradt till nästa riksdag. Hade en sådan förklaring här afgifvits, så är jag fullkomligt öfvertygad, att Regeringen hade funnit ett kraftigt stöd i Första Kammaren, som hade vidhållit sitt förra beslut, hvare det helt och hållet tillstyrkte Kongl. Maj:ts förslag, och om regeringen vid nästa riksdag samt äfven till den derpå följande, om nödigt blefve, framlade samma förslag, skulle man i Andra Kammaren finna, att den taktiken att få vidare nedsättning för hvarje gång man afslår ett förslag icke lyckas. Med en så dyrbar skänk, som man bjuder för att få denna lilla tillökning i försvaret, torde det nog gå, om blott regeringen står fast, och då tror jag mig kunna gå i borgen för, att äfven Första Kammaren står fast i sitt beslut. Men hvad inträffar nu efter dessa förklaringar? — Jag omnämnde nyss Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande i Andra Kammaren. Jag kan nu tillägga, att hans anförande några dagar senare här i Kammaren, då han så varmt förordade *afskrifningen* utan att nämna ett enda ord om *försvaret*, äfven bibringade mig den öfvertygelsen, att för regeringen är numera *afskrifningen* hufvudsak och försvaret stäldt endast i andra rummet. Ända till år 1883 har alltid främst i regeringens förslag framhållits vigten af ett förbättrad försvaret, och det var endast under förutsättning att erhålla ett så-

Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag.
(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

dant, som afskrifning af grundskatterna och indelningsverket i större eller mindre grad medgafs. Men i trontalet vid 1883 års riksdag trädde för första gången skattefrågan i främsta rummet och försvarsfrågan i det andra, och regeringen tyckes nu hafva tagit ett ytterligare steg i samma riktning. Hvad följer nu, i fall Andra Kammaren, hvilket ju icke är omöjligt, afslår till och med detta tillmötesgående af Regeringen? Jo, att vid en kommande riksdag regeringen icke kan med hopp om framgång begära ens så mycket som nu utan vida större skatteeftergifter. Att Första Kammarens samtycke nu är vunnet genom det yttrande, som nyss blifvit faldt från statsrådsbänken, det fruktar jag nog.

Jag vill icke längre uppehålla Kammarens tid, utan yrkar afslag på föreliggande förslag.

Herr Abelin: Sedan Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet förklarar sig acceptera det nu föreliggande förslaget, kan det icke vara mig angenämt att nödgas motsätta mig detsamma. Jag skall icke tillåta mig att till besvarande upptaga något af hans anförande, emedan jag af lätt förklarliga skäl vill undvika polemik med honom. Jag kan deremot icke, då jag i en så vigtig fråga som denna hyser med honom olika tankar, underlåta att uttala dem och äfven gifva skäl för desamma. Jag ber derföre om några ögonblicks uppmärksamhet. Jag har biträdt Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtslag och upprigtigt önskat framgång åt detsamma, och jag har, i afsigt att främja denna, varit beredd att äfven medgifva de stora eftergifter, som vid förslagens antagande varit fästa. Men af denna min lojala anslutning till Kongl. Maj:ts förslag följer ingalunda, att jag skall sluta mig till Utskottets, visserligen på grunderna af Kongl. Maj:ts proposition upprättade, men dock stympade och i alla hufvudsakliga delar högst otillfredsställande förslag, desto mindre som fordringarna på försvarets stärkande redan i det Kongl. förslaget gingo så till yttersta gränsen nedåt, som med hänsyn till de erbjudna eftergifternas rimligen kunnat ifrågasättas. Man har med en betecknande term, »på stället marsch», velat angifva försvarsfrågans ställning och våra åtgöranden rörande densamma, och om nu ett sådant stillastående, hvarpå detta tyder, alltid är sorgligt, synnerligast då härigenom stora intressen sättas på spel, är dock under nämnda förhållande ett tillbakagående, en »marsch bakåt», ännu sorgligare. Och såsom sådan, såsom ett sorgligt, ödesdigert tillbakagående måste företeelserna på detta område vid denna riksdag vara att betrakta. Är icke sjelfva kompromissen, som, ehuru olycksbringande i sina följder, dock hade något storslaget i sin första upprinnelse, stadd på en sorglig återgång? I sin begynnelse afsåg den nemligen att mot vederlag af en *betryggande* härordning på värnpligtens grund eftergifva grundskatter och indelningsverk, hvarvid likväl ett fullständigt genomfördt system afsågs för så väl det ena som andra. Men huru ter sig den afart af kompromissen, som nu är i fråga? För en tredjedel af grundskatterna och indelningsverket erbjudes en tvifvelaktig förstärkning af försvaret, utan att någon som helst plan finnes eller kunnat utönas, vare sig för en väntad fortsatt afskrifning af skatterna eller en ytterligare

högst nödig förstärkning af försvaret. Och denna Kammare, kompromissens motståndare likasom dess anhängare, som redan genom att biträda Kongl. Maj:ts förslag eftergifvit tillföre uttalade fordringar och åsigter, om den nu bifölle Lag-Utskottets medlingsförslag, huru skulle den icke visa sig främja ett ödesdigert tillbakagående och litet häfda sin ställning och sin uppgift att vara en dam mot oberättigade anspråk från deras sida, som sätta fosterlandets intressen först i andra rummet. Och öfvergår jag till de speciella frågorna, huru tyda icke vissa bestämmelser i sjelfva värnpligtslagen på en återgång i de militära fordringarne och det militära föreställningssättet! Jag syftar härmed mindre på den omständigheten, att i Kongl. Maj:ts förslag fordringarne på tillökning i öfningsdagar blifvit satta jemförelsevis så lågt, enär en begränsning i den såsom nödig ansedda öfningstiden ju kan vara af omständigheterna påkallad och — beroende af de vilkor, som dervid fästas — betraktas såsom en alltid önskvärd partiel förbättring. Men hvarthän skulle antagandet af det nu föreliggande utskottsförslaget med en i förhållande till tillökningen af öfningsdagarne proportionerlig afskrifning af grundskatterna och indelningsverket föra oss? Jo, i lyckligaste fall derhän, att vi, sedan dessa våra tillgångar blifvit uttömda, 24 år härefter hade, vid sidan af en ofullständigt ordnad stam, en tillökning af 36 dagar i öfningstiden för beväringen — ett förhållande, så otillfredsställande, att ända hittills något sådant såsom slutresultat af våra bemödanden icke varit tänkt eller kunnat tänkas. Men jag syftar med mitt yttrande egentligen på sådana bestämmelser af principiell natur, som rubba tillförene hylade, ännu bestående grundsatser, såsom den, att tiden, inom hvilken vapenför svensk man skulle vara skyldig försvara sitt land, blifvit nedsatt från 40 till 32 år, och att fall kunnat medgifvas, då brott mot ordres annorledes än efter krigslag anses och bedömas. Jag skall tillåta mig att något uppehålla mig vid dessa sist angifna förhållanden, enär, i händelse af återremiss, möjligt är, att mina anmärkningar kunde komma under ompröfning. Hvad då beträffar nedsättningen i värnpligtsåldern, har Utskottet föreslagit, att de sex åldersklasserna, hvilka i Kongl. Maj:ts förslag afsetts till beväringens andra uppbåd, skulle öfverflyttas till landstormen, der tjenstetiden skulle begränsas till sex år, hvarigenom åtta år af den tid svensk man borde vara värnpliktig, blifvit borttagna. Hvilken väsentlig rubbning i försvarsplanen, som härigenom skulle uppkomma, ligger för öppen dag, på samma gång all den sträfvan, som genomgått senare tiders härordningsförslag, att för fältarmén vinna tillräckligt ersättningsmanskaf, skulle blifva omintetgjord. Men — säger man — det i landstormen redovisade manskapet är ju afsedt att vid krigstillfälle användas såsom ersättningsmanskaf. Visserligen icke! Derom säger lagen ingenting, om än Utskottet i sin motivering antyder, att Konung och Riksdag vid krigstillfälle kunna derom besluta. Men det är så klart, att landstormsmanskapets användning, om det äfven vore så öfvadt och rustadt, att det kunde användas som ersättningsmanskaf — hvilket här vid lag ej är händelsen — under sådana förhållanden icke kan blifva så omfattande och snabb som nödvändigt är, och inom de orter, der landstormen tages i anspråk som ersättningsmanskaf, der försvinner åter

Sammanjem-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

all landstorm. »Men» — säger man — »hvad betyder det, denna landstorm är ju under alla förhållanden af föga eller intet värde.» Den har, det erkännes, visserligen en mycket ringa betydelse i jemförelse med ersättningsmanskapet, beväringens andra uppåd, men den har dock sin betydelse för försvaret. Alla myndigheter och komitéer, hvilka, sedan nödvändigheten att förstärka vårt försvar blifvit insedd, yttrat sig i denna fråga, hafva framhållit vigten deraf, att ett särskildt försvar för hem och härd ordnas, eller att en landstorm uppriktas, och man har påvisat, huru den i sin verksamhet skulle kunna vara fältarmén till stor nytta. Huru jag än ser denna sak, finner jag, att denna Utskottets förändring af lagen utgör ett grundskott mot det föreliggande förslaget i sin helhet. Allt ersättningsmanskap från ryckes fältarmén, och landets bästa krafter, männen mellan 32 och 40 år, tagas ej i anspråk för landets försvar, utan dömas till en neslig översamhet, då striden gäller hem och härd; och bestämmelsen i fråga är egnad att gifva en sorglig, ödesdiger näring åt en beklagligtvis redan allt för ofosterländsk och klenmodig uppfattning af förpligtelserna för svensk man i detta hänseende mot fäderneslandet.

Min andra anmärkning, som skulle utgöra bevis på att den militära uppfattningen gått tillbaka, är af mindre betydelse. Den gäller Lag-Utskottets förändring af Kongl. Maj:ts förslag rörande 31 §, hvaraf följer, att en af förman gifven vigtig order kan lemnas utan afseende, utan att sådant efter krigslag anses och dömes. Jag erkänner villigt, att Utskottet kan hafva haft goda skäl till denna förändring, men man borde då också hafva sett till, att bestämmelsen i 29 § ändrats derhän, att kallelse till uppbrott skedde icke genom militärbefäl utan genom vederbörande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Såsom bestämmelsen i 31 § nu förekommer, gifver den en falsk föreställning om den militära lydnesspligten och strider mot den likställighetsprincip, hvaraf värnpligtslagen är ett uttryck, här, liksom i ett af mig tillförene anmärkt, nu af Lag-Utskottet rättadt fall, till förmån för den bemedlade.

Jag skall tillåta mig att upptaga ett yttrande från debatten den 21 Mars för att derigenom kunna närmare klargöra min ställning till frågan. Det yttrande, hvarpå jag syftar, afgafs af min högt ärade vän Friherre von Vegesack och gick ut derpå, att vi båda, han och jag, stode på olika ståndpunkter i försvarsfrågan; han var värnpligtvän, jag deremot vore vän till indelningsverket. Dermed har väl Friherre von Vegesack icke velat säga, att jag vore så exklusiv vän af indelningsverket, att jag icke hade känsla för eller uppfattning af värnpligtens betydelse för försvaret af vårt land. Men då jag har anledning antaga, att de finnas, som hysa en sådan föreställning, vill jag hänvisa dem till mitt anförande till statsrådsprotokollet år 1868 och till mitt görande och låtande sedermera vid riksdagarne, hvaraf allt torde framgå, att min uppfattning af värnpligtens betydelse och mitt intresse för dess utsträckning är minst lika varmt som hos flertalet af dem, hvilka vilja bygga försvaret uteslutande på värnpligtens grund. Men jag har — på skäl, som jag nu icke vill upptaga tiden med att angifva — hållit före, det ber jag få betona, att vi för utvecklingen af vårt försvar äro hänvisade till den bestående grunden, så vida

vi icke skola öfverlemna oss åt en den lösaste, all sammanhållning och motståndskraft saknande milisarmé. Och när hafva omständigheterna mera gifvit stöd för sanningen af denna uppfattning än just nu. Tala icke tilldragelserna vid denna riksdag ett varnande språk till dem, som vilja öfvergifva hvad vi hafva, och bör icke den deri klenrogne genom regeringens åsigt om saken, om icke genom annat, känna sig öfvertygad? Hans Excellens Statsministern har ju hänvisat oss till indelta armén för stamtruppens upprätthållande och han har förklarat, att en högst väsentlig utveckling af landets försvarskrafter kunde vinnas genom att bibehålla orubbade grunddragen af vår nuvarande stamorganisation och genom en ändamålsenlig utveckling af beväringssinrättningen. Jag delar fullkomligt dessa åsigtter och kan blott beklaga att, med en sådan uppfattning af saken, regeringen icke nu, då så pass genomgripande förändringar i beväringinstitutionen ifrågasättas och så oväntadt stora eftergifter af skatter samtidigt erbjudas, funnit skäl att framställa ett förslag om en ändamålsenlig förläggning och ordnande af stamtruppen, då ju detta utgör en nödvändig förutsättning för, att beväringinstitutionen skall kunna på ändamålsenligt sätt användas. Jag beklagar detta så mycket hellre som, om en sådan afsigt förefinnes för framtiden, det rätta ögonblicket torde vara förloradt. Men först och sist beklagar jag, att min af Herr Statsministern nu stödda åsigt om, att vi *böra bygga vårt försvar på den bestående grunden*, kunnat så länge och så allmänt förbises. Ty der icke detta varit förhållandet, der hade utan tvifvel försvaret haft en helt annan fördelaktigare utveckling, än den, som nu bjudes på och någonsin utan bittra pröfningar kan ernås.

De torde finnas, ja, helt visst finnas många, som tro sig främja värnpligtens sak genom att rösta bifall till denna stora afskrifning af grundskatter och indelningsverk mot vederlag af en värnpligtstag, hvars största förtjenst ligger i de ordningsbestämmelser den innehåller. Men jag hyser en annan uppfattning, ty vare sig att indelta armén, hvilken, om den nu inslagna vägen kommer att fullföljas, torde komma att förlora sitt säkra fäste och sin vackra sociala ställning, vare sig, säger jag, denna indelta armé kommer att fortleva eller en annan stående armé kommer i dess ställe, icke har den nu medgifna stora *eftergiften i skattebördor* ökat benägenheten för värnpligtens utsträckning; och när så de nuvarande stora tillgångarne i statskassan förbytas i brist, skall man nog söka fylla den genom besparingar på den genom afskrifning af rustnings- och roteringsbesvärerna nu oerhördt högt uppdrifna 4:de hufvudtiteln, och man skall då taga hvad som behöfves visst icke af de tillskott, som utgå till rust- och rotehållare, utan, med hänsyn till de fördelar på andra områden sådant erbjuder, af det närmare till hands liggande *anslaget för beväringssmanskapets vapenöfningar*, hvarigenom ock den nu ifrågasatta tillökningen i dessa öfningar, om den kommer att beslutas, blir illusorisk. Perspektivet är bedrägligt för fosterlandsvännen i allmänhet och icke minst för de exklusive värnpligtsvännerna, så vida icke dessa föreställa sig, att den nu inslagna vägen skall förgöra indelta armén och att man på spillrorna af denna med lätthet skall stampa fram en härordning på den rena värnpligtens grund. Men äro de icke redan nu tagna ur sin

Sammanjemkningsförslag till värnpligtstag.
(Forts.)

Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag. villa, lära nog, derest icke de bittraste profningar komma att väcka landet ur dess försoffning, dessa deras illusioner snart ramla.

Då det föreliggande förslaget bjuder endast en obetydlig tillökning i militära fördelar på samma gång som det inskränker den makt, Konungen nu eger, att förfoga öfver beväringmanskapet och dess användning och då, derest det i öfrigt ödesdigra systemet vinner tillämpning, detta kommer att förhindra en nöjaktig lösning af så väl försvars- som skattefrågan, kommer jag, i öfverensstämmelse med min uppfattning af min pligt och af det rätta, att rösta afslag på förslaget.

Friherre Ericson: Då jag är af olika åsigt med de fem ärade talare, som näst före mig haft ordet, skall jag bedja att få visa den föreliggande frågan ur andra synpunkter än dem, som desse talare på ett så talangfullt sätt hafva framställt.

Det torde väl vara gifvet, att deras afvoghet mot värnpliktslagen icke har sin grund deri, att de anse den underhållig i och för sig, utan de måste väl medgifva, att den innebär en förbättring mot det nuvarande tillståndet, och deras motvilja härflyter naturligtvis deraf att de anse, att så stora eftergifter af grundskatter och indelningsverk, som här äro i fråga, icke äro motiverade af en så ringa vinst för försvaret, som det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget erbjuder. Jag tror äfven, att dessa herrar göra sig saker till det mycket vanliga felet vid uppgörelser, att man är böjd att något öfverskatta sina egna eftergifter och sina egna uppoffringar, hvaremot man gerna under-skattar den andre kontrahentens medgifvanden. Det är visserligen sant, att 30 procent af grundskatternas och indelningsverkets bördasåsom skatter måste för dem, som hålla på dessa skatter och anse deras bibehållande vara för staten viktigt, ja nödvändigt, förefalla såsom ganska mycket, men äfven den andra sidan har för sin fordran skäl, såsom jag skall be att få närmare förklara -- försvara behöfves icke, ty de äro, såsom herrarne väl veta, manhaftige nog att sjelfve försvara sig och sina åsikter.

Det har anmärkts, att det går såsom en röd tråd genom Andra Kammarens behandling af försvarsfrågan, då den föreligger i stort, att de äro mindre rädda för uppoffringar af penningar än dagsverken eller öfningsdagar. Detta är den erfarenhet man har, och den är ganska förklarlig. Denna fruktan härleder sig från något, som numera är en öfvervunnen ståndpunkt, men som kvarstår såsom en fördom. Vi behöfva, för att förstå detta, icke gå så synnerligen långt tillbaka i tiden. De herrar, som varit militärer, hafva nog samma erfarenhet som jag, och öfrige medlemmar af Kammaren hafva nog hört talas om den tid, då beväringsofningarna voro mera skämt än allvar, och visserligen ofta ett för beväringssynglingen ganska oangenämt skämt. Han var till att börja med af Kongl. Maj:t och kronan klädd såsom ett slags pajas. Under det att soldaterna gingo klädda i snygga vapenrockar, blå byxor och mössor med skärmar, blefvo beväringssynglingarne iklädda kasserade persedlar och utstyrdes med hvita linnebyxor — hurudant vädret än var — frackar med röda, mycket höga kragar samt skört, som voro mera gula än blå i följd af de gula

revèrerna. Då till denna utstyrsel kom en mössa utan skärm, som vanligtvis icke passade, kan ingen neka till att ynglingen tog sig temligen löjlig ut, och han behandlades också såsom ett slags rolighetsdocka, ty med öfningen var det just intet allvar. Men detta skämt var emellertid icke alltid af den art, att han tyckte det var angenämt, och de berättelser, han hemförde från exercisfältet, voro därför just icke egnade att väcka intresse för ökade öfningar. Allt detta är nu helt och hållet förändradt: han födes väl, behandlas väl och undervisas väl, men, mine herrar, det fel, vi begått förut, straffar sig nu, och vi hafva ännu icke kunnat öfvertyga befolkningen om, att vi ändrat sättet att behandla beväringen samt att en ökad öfning länder beväringen till nytta och icke till skada, och detta icke blott i militäriskt afseende, utan äfven i borgerligt genom den uppryckning och det ordningssinne denna öfning föder. Derhän komma vi antagligen rätt snart, tack vare den humanitet och det nit, hvarmed svenska arméns befäl numera leder beväringens öfningar, men ännu hafva vi ej hunnit dit. Detta är förklaringen till den motvilja, Andra Kammarens majoritet hyser mot ökade beväringsofningar. Jag har sagt, att det är en fördom, men jag har också förklarat, hvarifrån den uppkommit, och jag finner skälet till deras forna motvilja mot denna öfning mycket plausibelt.

Då emellertid många finnas, som anse att grundskatterna äro ett så ofantligt värderikt bytesmedel, som vi hafva i vårt land, torde det vara skäl att tillse, hvad värde detta bytesmedel rimligen kan antagas komma att hafva i den närmaste framtiden, så vida vi icke i dag bifalla det föreliggande förslaget.

För det första tror jag icke, att, om man, såsom här skett, genom grundlagen lägger den politiska makten *de facto* i händerna på *en enda klass*, man i något land skall kunna uppvisa ett enda exempel på, att denna klass behållit sig åliggande undantagsskatter, i hvars utgörande icke öfriga klasser af samhället deltagit. Allra minst tror jag, att ett sådant exempel på sjelfupoffring kan fordras i vårt land, då det fjerde ståndet, som kommit till makten genom det nya representationsskicket, har de tre andra ståndens exempel i den vägen för ögonen, hvilka alla, hvart och ett i sin tur, då de haft makten, omsorgsfullt afskuddat sig de undantagsförpligtelser, som dem ålegat, och skaffat sig så stora fördelar som möjligt. Detta lär oss historien. Hvarför skall man då förundra sig öfver Andra Kammarens majoritet, att den handlar på samma sätt? Jag försvarar icke detta tillvägagående, men jag har sökt förklara det. Det var ju alldeles gifvet, att i samma ögonblick det nuvarande representationsskicket antogs, var grundskatternas och indelningsverkets öde såsom skatter afgjort. De kunde komma att kvarstå längre eller kortare tid, men förr eller senare måste de upphöra såsom skatteobjekt.

Det torde kanske icke vara alldeles utan intresse att företaga en liten kort repetition för att visa, huru skattefrågan avancerat under det nya representationsskicket. Första gången den förekom var vid 1869 års riksdag. Då framlades af Kongl. Maj:t en proposition om grundskatternas *fixering*, hvarjemte det väcktes åtskilliga motioner om grundskatternas *kapitalisering*. En af dessa motioner väcktes af Herr

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.
(Forts.)

Carl Anders Larsson i Andra Kammaren. Han föreslog, att det måtte tillåtas de jordegare, som sådant önskade, att genom erläggande af ett kapital, som vore $16\frac{2}{3}$ gånger större än räntan, få till kronan afbörda sig denna skatt. Detta förslag behandlades ganska nonchalant. Det afstyrktes af Utskottet, och i Kamrarna var det knappt någon diskussion derom. Sedan återkom frågan emellertid, såsom herrarne minnas, nästan riksdag för riksdag, och först var det fråga om *aflösning* af grundskatterna, sedan om *aflösning och afskrifning* i förening och sist om endast *afskrifning*, och då först afskrifning af 3 procent årligen mot en ökad försvarsbörda, sedan 10 procent på hand och derefter afskrifning, och nu är det fråga om 30 procent på hand mot en visserligen något ökad börda för försvaret. Men med denna frågas historia för ögonen tror jag icke, att man vågar en allt för djurf hypotes, om man antager, att den tiden icke är så långt borta, då det kommer att ifrågasättas afskrifning af 100 procent utan någon tillökning i försvaret.

För att visa, på huru olika sätt saken uppfattades och frågan be-fann sig år 1869 och nu, skall jag be att få uppläsa de ord, hvarmed Carl Anders Larsson i Andra Kammaren beledsagade sin motion till grafven, då den var afstyrkt af Stats-Utskottet. Herrarne behagade erinra sig, att det var fråga om att lösa sig ifrån grundskatterna mot kontant erläggande af $16\frac{2}{3}$ gånger skattens belopp. Han yttrade då: »Jag inser nog vanmakten hos de skattskyldige att nu åvägbringa den kapitalisering af grundskatterna, som jag föreslagit». Maktställningen vid riksdagen är sedan den tiden, såsom herrarne veta, mycket förändrad. En omständighet har dessutom tillkommit i år, som efter min tanke måste påskynda frågan, i fall man vill hafva den lyckligt löst, och det är Hans Excellens Statsministerns yttrande i Andra Kammaren. Det är gifvet att detta måste gifva ett starkt stöd åt dem, som vilja grundskatternas afskrifning utan åtagande af nya militära bördor, och de kunna med skäl resonnera så, att om Hans Excellens Statsministern anser, att grundskatterna äro en »sekelgammal orättvisa», är det också hans skyldighet att förbereda och föreslå en förändring af skattesystemet i denna rigtning, och därför böra inga eftergifter på annat håll fordras. Slutledningen är, såsom herrarne finna, mycket enkel, men icke desto mindre mycket riktig.

Nu har jag för min del samma åsigt i denna fråga som Hans Excellens Statsministern, och det kan ju hända att jag i denna Kam-mare i denna stund befinner mig i minoriteten, då jag anser att grundskatterna åtminstone delvis äro orättvisa, men i betraktande af den rigtning, hvori åsigtarna i denna fråga gått och som jag genom denna korta öfversigt af frågans behandling i Riksdagen nu sökt framställa, tror jag icke att den tid skall vara långt aflägsen, då dessa åsikter äfven inom denna Kammare skola hyllas af majoriteten, och då blifva grundskatterna afskrifna utan något vederlag.

Då jag hyser denna öfvertygelse, vill jag för min del söka be-gagna den frist, som ännu finnes, för att få något i stället för de på längden ohållbara grundskatterna, och jag får därför yrka bifall till det föreliggande sammanjemkningsförslaget.

Herr Falk, Helmer: Det är med tungt hjerta, med sorgbundet sinne och uppfylld af dystra aningar för framtiden som jag nu går att yttra mig öfver det Lag-Utskottets jemkningsförslag, som är Kammarens pröfning understäldt. Jag skulle så gerna inom mig gömma hvad jag tänker och befarar; men då denna fråga är Riksdagens vigtigaste och derjemte i främsta rummet är eller åtminstone *borde* vara en *försvarsfråga*, har jag ansett mig pligtig att icke undertrycka min tanke. Denna pligt kännes mig ännu tyngre efter det anförande jag nyss hört från Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet. Jag hyser nemligen i denna fråga en uppfattning alldeles motsatt mot hans och jag finner mig därför försatt i den pinsamma ställning att nödgas uppträda i strid mot den, hvilken jag eljest så gerna skulle vilja stödja. Men jag står här såsom representant och måste såsom sådan i första rummet följa mitt samvetes röst.

Ofvergår jag då till detta förslag, måste jag uttrycka min förvåning att Lag-Utskottet i denna fråga lyckats åstadkomma ett sammanjemkningsförslag. Såsom herrarne alla veta, biföll Första Kammaren Kongl. Maj:ts förslag till värnpligtstag oförändradt — de små afvikelser deri, som Utskottet i detsamma gjort, kunna ju här lennas å sido — hvaremot Andra Kammaren afslog allt i förslaget, som hade något värde, och lemnade det ifrån sig i ett skick, som måste betecknas såsom *sämlre än den värnpligtstag, vi för närvarande ega*. Hvem skulle trott, att sådana motsatser skulle kunna förenas? Det gälde för Utskottet att fylla det oändliga tomrum, som ligger mellan allt och intet. Emellertid kom ett sammanjemkningsförslag verkligen till stånd. Var det väl möjligt, att det skulle kunna tillfredsställa någondera parten? Knappast! Jag kan i min kritik öfver detta förslag vara ganska kortfattad, ty föregående talare hafva så tydligt ådagalagt det militäriskt ohållbara och otillfredsställande i detsamma, att jag icke behöfver upptaga till besvarande hvad som anförts till förmån för förslaget. Jag vill derfor endast fästa uppmärksamhet på några omständigheter i detsamma.

Då denna fråga förra gången diskuterades inom denna Kammare, yttrade en talare, att Kongl. Maj:t hade i sina anspråk på värnpligtens utsträckning gått ända ned till möjlighetens yttersta gräns, ja, till och med *nedanför* denna gräns. Men Utskottet har likväl funnit denna gräns allt för högt satt och har jemkat ner den icke så obetydligt. Att pruta på tjenstetiden *mera än hälften*, på åldersklasserna *sex sjundedelar* och på öfningstiden *en tredjedel*, det är sannerligen icke obetydligt.

Hvad nu först tjenstetiden beträffar, har Utskottet uttryckt den mening, att ingen svensk man bör vara skyldig att försvara sitt fosterland *längre än till 32 års ålder*. Mig veterligt saknar detta motstycke i något civiliseradt lands bestämmelser om värnpligt. Till och med i Norge, från hvilket vi i allmänhet icke äro hugade att hemta exempel, har man föreslagit, att värnpligten skulle kvarstå till 50 års ålder.

Går jag sedan till åldersklassernas antal, hade Kongl. Maj:t föreslagit *sju*. Utskottet har svarat med en, *säger en*, såsom tillökning till de nuvarande fem. Jag trodde, att jag i detta afseende skulle finna

Sammanjemkningsförslag till värnpligtstag.
(Forts.)

Sammanjem-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

stöd i chefens för Landtförsvarsdeparmentet uttalade åsigter, men jag finner nu, att Herr Departementschefen anser ålderklassernas antal tillräckligt. Jag skall således blott ur min egen fatatur hemta stöd för min åsigt om otillräckligheten af dessa sex åldersklasser. Vid mobilisering af den svenska armén afses, enligt mig meddelade upplysningar, fyra åldersklasser till linien och två till depôtterna. Således redan från första stund äro dessa sex klasser upptagna. Under krigets lopp inträffar ganska snart nödvändigheten af förstärkning i fältarmén. Denna förstärkning måste således tagas från depôtterna. I den mån kriget fortgår, tömmas depôtterna mer och mer på det ersättningsmanskap, som går till fältarmén, och slutligen blifva depôtterna tomma, för så vidt man icke har nytt manskap att ersätta med. Men sådant finnes icke, då man nödgats taga ut allt manskap från första början. Dessutom fordras manskap till besättningar å Karlsborg, Vaxholm, Oskar Fredriksborg, Karlskrona och Stockholm och många andra viktiga strategiska punkter i vårt land. Till allt detta finnes icke någon tillgång, sedan de sex årsklasserna redan från början blifvit uttagna. En af statsmakternas första åtgärder vid krigsutbrott måste därför blifva att besluta om utvidgning af värnpligten och inkallande af *nya* årsklasser. Men jag ber herrarne betänka, huru det skulle taga sig ut i praktiken! Jag skall förutsätta som möjligt, att Riksdagen går in på en sådan utvidgning af värnpligten, ehuru väl det, såsom af tvenne föregående talare redan är erinradt, är ganska osäkert. Jag skall emellertid antaga det. I alla händelser vållar det en ganska stor tidsutdrägt, och hvad *tiden* spelar för roll i den moderna krigföringen, derpå hafva vi ett varnande exempel af det tysk-franska kriget 1870—1871, då knappt tre veckor förflöto mellan krigsförklaringsens aflemnande i Berlin och den fruktansvärda sammanstötningen mellan de stora truppmassorna på franskt område. Jag skall emellertid äfven förutsätta, att tiden medgifver att sammankalla Riksdag, och att den beslutar uttagande och inkallande af nya årsklasser. Men om man besinnar, hvilken oro, hvilken förvirring och hvilka bekymmer som måste uppstå, om kriget bryter löst öfver vårt land, så skall man förstå att om, till råga härpå, Riksdagen skall sammankallas för att förordna om inkallande under fanorna af nya ålderklasser, detta skall hafva till följd, att oron, bekymren och förvirringen komma att mångdubblas, och hela befolkningen att uppskrämmas, och detta måste både på nationen i dess helhet och på armén utöfva ett synnerligen ofördelaktigt moraliskt inflytande — och hvad den moraliska kraften eger för betydelse i krig, det känner hvar och en, som studerat krigshistorien. Napoleon I yttrade, att i krig förhålla sig de moraliska krafterna till de fysiska som 2 : 1; och en af hans största egenskaper, en af dem, som han hade att tacka för en väsentlig del af sina framgångar, var just, att han i så hög grad egde förmågan att höja sin egen armés moraliska kraft och nedsätta fiendens. Det går således icke an att vid krigstillfälle vidtaga sådana åtgärder, som här äro i fråga, emedan man derigenom nedsätter nationens mod och sänker arméns moral. Också hafva alla, som ega sakkännedom, insett, att här ifrågavarande årsklasser måste redan i fredstid anordnas. I sådant fall går ersättningen af luckorna i fältarmén lugnt och regelbundet enligt förut be-

stämnd plan genom det successiva inkallandet af nya årsklasser i mån af behof, och en sådan åtgärd väcker då ingen särskild uppmärksamhet, emedan alla förstå att det ej kan annorlunda vara. Så vidt jag vet, hafva också alla komitéer, som haft i uppdrag att behandla förevarande fråga, innehållit bestämmelser derom. Alla de organisationsförslag, som under senare åren varit framlagda — en tidning har nyligen erinrat att dessa förslag äro *nio* — hafva äfven innehållit bestämmelser om ökad antal årsklasser, och till och med i det förslag, som vid 1878 års riksdag af Andra Kammarens majoritet framställes, voro tolf årsklasser ifrågasatta. Man skulle således kunna säga, att alla insett detta; alla utom — *Lag-Utskottet*. Och det är icke nog med, att man insett det, äfven erfarenheten från andra länder har ådagalagt det. Jag behöfver blott åberopa, hvad Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet anført, huruledes under 1848 års krig mellan Danmark och Tyskland uppådades inom det förstnämnda landet manskap från *icke mindre än sjutton åldersklasser*, huruledes under danska kriget 1864 voro inkallade *tretton åldersklasser*, och af dem elfva redan innan kriget var förklaradt, och huruledes under fransk-tyska kriget *tjuguen årsklasser* voro inkallade — och detta skedde i det folkrika Frankrike. Huru vill man då nöja sig med *sex* årsklasser i det folkfattiga Sverige! Redan den omständigheten, att här blott ifrågasatts *sex* årsklasser, gör förslaget oantagligt ur militärisch synpunkt, och jag tror och hoppas, att det icke må hafva kommit derhän, att då man behandlar ett arméorganisationsförslag, de militära synpunkterna skola lemnas helt och hållet å sido. Nu har man sagt, att *landstormen*, derföre att den föres i rollor, skall kunna tagas i anspråk såsom ersättningsmanskap för fältarmén. Ja, man skrifver upp deras namn på papper, *men det är också allt*; men denna omständighet förändrar icke på minsta sätt landstormens karakter af landstorm. Ty då det i 37 § står, att landstormen icke må föras utom närmast tillgränsande inskrifningsområden, så är landstormen oanvändbar såsom ersättning för fältarméns förluster. Naturligtvis kan Konung och Riksdag besluta annorlunda, men här i förslaget står det, och det är *detta förslag* vi diskutera, men icke hvad Konung och Riksdag framdeles möjligen kunna komma att besluta.

Nu äfven några ord i fråga om öfningstiden. Kongl. Maj:t har begärt 18 dagar, Utskottet har tillstyrkt 12, men det har äfven ansett detta språng för hastigt och föreslagit att utminutera detta i hvarannatårsportioner under loppet af 8 år, så att först efter 8 år en åldersklass, som undergått 12 dagars ökad öfning, skulle komma till stånd, och först efter 15 år skulle det finnas 6 åldersklasser som erhållit den ökade öfningen. Således: 15 år för att ernå en tillökning i öfningstiden af 12 dagar! Om i 1883 års förslag öfningstidens utsträckning för beväringen skulle hafva fortskridit lika långsamt, som i detta förslag, skulle det hafva behöfts 50 à 60 år för att få förslaget genomfördt, och jag undrar hvad herrarne skulle hafva sagt om en sådan bestämmelse. Detta är, hvad man bjuder det svenska folket för närvarande; och om utsigterna för närvarande således äro ytterst sorgliga för ett fosterländskt sinne, så äro de icke mycket bättre för framtiden. Om man frågar någon af dem, som till hvad pris som helst

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.
(Forts.)

Sammanjem-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

vilja genomdrifva detta förslag: hvad få vi för öfningstid i framtiden, så svara de: det är lätt uträknadt; då man för 30 % får 12 öfningsdagar, så blir det för 70 % 28, sammanlagdt blir det således 40. Gjorde man samma fråga i början af riksdagen: huru stor utsträckning i öfningstiden få vi; svarades det: efter Kongl. Maj:ts förslag blir det 60 dagar; således i början af Riksdagen svarades det 60 dagar, nu, knappt fyra månader derefter, svaras det 40 dagar. Man har således under denna korta tid glidit ner från 60 till 40, och ändå förnekar man att vi stå på ett sluttande plan! Men jag huser äfven i detta fall en pessimistisk uppfattning: jag tror knappast, att framtiden kommer att bjuda oss dessa 40 dagar. Då man sett, med hvilken enighet Andra Kammarens majoritet motsatt sig hvarje förökning i öfnings-tiden; då man sett den omsorg, hvarmed den skilt värnpligtslagen från frågorna om afskrifning af grundskatter och indelningsverk; då man sett med hvilken omsorg den sammanbundit dessa båda frågor för att med grundskatternas afskrifning äfven indelningsverket måtte ramla, är det då möjligt att tro, att, när denna fråga nästa gång förekommer, man verkligen får *någon* utsträckning af värnpligten? Jag ber de herrar, som önska detta förslags antagande, svara mig på heder och samvete, om de verkligen *tro*, att man då får någon vidare tillökning i öfningstiden. Jag tror det *icke*. Det kunde vara nödvändigt denna gång att medgifva *några* dagars utsträckning i öfningstiden för att en gång få detta afskrifningsmaskineri i gång. Men har det en gång kommit i gång, så lär det väl snart under sin fruktansvärda framfart krossa alla illusioner om ökad öfningstid. Detta, mine herrar, är det betänkligaste i förslaget. Om Första Kammaren deremot stode *fast* och *orubblig* på den af Kongl. Maj:t föreslagna grunden; om Kammaren uttryckligen förklarade att icke en härsmåns eftergift kunde ifrågakomma; om Kammaren detta gjorde, då kunde man med något skäl hoppas att, när frågan nästa gång kommer före, man då skulle erhålla proportionsvis lika stor tillökning i öfningstiden, som Kongl. Maj:t *nu* föreslagit; men om Kammaren visar den svagheten att medgifva den nedsättning, som Lag-Utskottet har föreslagit, då kan man vara temligen viss på att den sålunda anvisade vägen äfven framgent kommer att beträdas och fullföljas. Och för dem af herrarne, som tvifla härpå, vill jag blott bedja, att de må kasta en blick tillbaka på försvarsfrågans gång under de senaste 12 åren. Jag vill icke erinra om 1873 års Riksdag med dess stolta löften och lysande förespeglingar om en värnpligtsorganisation efter preussiskt mönster. Jag vill blott tala om år 1875 och ehuru man i detta års förslag hade nedsatt anspråken högst betydligt, fordrades likväl då ännu $10\frac{1}{2}$ månaders öfningstid, och man förklarade då att detta vore det *minsta*, som kunde komma i fråga. Sedan den tiden hafva blott 10 år förflutit; 10 år — ett ögonblick i nationens lif — och likväl hafva vi under den tiden upphörligt glidit nedåt, så att vi nu stå på den, enligt min uppfattning, rent af förnedrande ståndpunkten att kifvas om 10 eller 12 dagar. För mig står det således alldeles klart, att följden af detta förslags antagande vore, att vi om någon tid — kortare eller längre — stode med försvunna grundskatter, sönderbrutet indelningsverk, en spolierad stam och en milis med 42 dagars öfning — en milis, den mest öftrade i

hela den civiliserade världen, ja, så öföfvad, att den icke ens kan *Sammanjemföras med något annat folks arméorganisation. Och för detta skulle man betala ett pris, som kapitaliseradt uppgår till omkring 200 mil- till värnpligtslag.*
ljoner kronor, eller för att blott hålla mig till hvad för ögonblicket är fråga om, 60 millioner kronor. Detta gör 5 millioner kronor för hvarje ökad öfningsdag. Jag tror således att från min ståndpunkt jag är fullkomligt berättigad att vid sådant förhållande om detta förslag uttala denna dom: »Man har vägt dig på en våg och funnit dig allt för lätt».

Om vi deremot offrade en ringa del af de oerhörda summor, som här äro i fråga att efterskänkas, till att reglera indelningsverket och afhjelpa de brister, som vidlåda den indelta stammens organisation; till att borttaga de ovissa besvär, öfver hvilka rust- och rothållarne klaga, till att lossa på soldatens i militäriskt hänseende ogynsamma beroende af rust- och rothållaren, så att soldaten kunde öfvas så länge som helst utan att det komme rust- och rothållaren vid; till att nedsätta manskapets tjensteålder; till att bilda en stammens reserv; och till att reglera regements- och beväringsområdena så, att de med hvarandra sammanföle; om vi gjorde detta, och derjemte toge vara på de resurser vi hafva i vår *nuvarande* beväringinstitution, hvilket man hittills aldrig gjort; hvem dristar då påstå, att icke en sådan organisation förtjenar företräde framför den nu ifrågasatta? Det är den vägen, mine herrar, vi *borde* gå och den vägen finnes redan utstakad, om vi blott vilja följa den; den finnes nu äfven antydd i Herr Nordenfelts reservation vid Stats-Utskottets utlåtande angående nedsättning i rustnings- och roteringsbesvären. Jag begagnar detta tillfälle med glädje att till Herr Nordenfelt uttrycka min tacksamhet för de af honom uttalade åsigtorna i denna reservation. Det skulle vara för mig från min ståndpunkt mycket lockande att ingå på denna rika fråga; att visa huru föga skäl man har att rubba grunden för vår nuvarande arméorganisation; att visa huru man står i begrepp att bortkasta köttstycket för skuggan och sälja sin förstfödslorätt för en grynvilling. Men jag skall afstå derifrån. Jag har dock icke kunnat underlåta att begagna tillfället för att bedja Kammaren *tänka* härpå, ty det förtjenar, vid Gud! att tänka på; att tänka på hvad man står i begrepp att göra, och om det kan vara skäl att offra så oerhörda summor för att utbyta den fasta grunden mot lösan sand.

Efter hvad jag nu har sagt, lär Kammaren finna, att jag icke kan biträda det sammanjemkningsförslag, som nu föreligger. Men innan jag lemnar ordet, må det tillåtas mig att, i likhet med så mången annan af Kammarens ledamöter, klargöra min ställning till denna fråga. Ty frågan är utomordentligt vigtig och det kan vara godt för den enskilde representanten att hafva sin mening förvarad i Kammarens protokoll, för att kunna, med hänvisning till dessa protokoll, freda sig för den anklagelse för bristande vård om landets vigtigaste intressen, som framtiden möjligen kan komma att bära i sitt sköte.

Jag får då tillstå, att jag icke är någon synnerlig beundrare af det förslag till värnpligtslag, som af Kongl. Maj:t framlagts. Jag står i denna fråga hufvudsakligen på samma ståndpunkt som en högt ärad ledamot af denna Kammare, Friherre Leijonhufvud, sådan denna ståndpunkt blifvit tillkännagifven i den reservation han afgifvit vid

Stats-Utskottets betänkande angående nedsättning af grundskatterna. Jag har således af samma skäl som han röstat för Kongl. Maj:ts förslag, jag har röstat för alla dess delar, jag har biträdt äfven sådana bestämmelser, hvilka jag ur militärisk synpunkt måste ogilla. Jag har gjort det, såsom jag tror, i likhet med många andra af Kammarens ledamöter, för att icke lägga hinder i vägen för antagandet af denna värnpligtsslag, hvilken, om den i hufvudsak oförändrad, *märk väl, oförändrad*, antagits, likväl varit egnad att i afsevärd mån höja vår försvarskraft. Jag tillhörde derjemte antalet af dem, som önskade antaga lagen *utan alla villkor och förbehåll*, endast med hänsyn till hvad den sjelf gaf och de försvarskrafter den var egnad att gifva. Jag tror derföre icke, att man kan beskylla mig för bristande loyauté, ty jag har bifallit allt, hvad Kongl. Maj:t begärt, och jag har till och med gått ett steg längre. Men det förslag, som nu föreligger, är icke Kongl. Maj:ts förslag. Det är en *produkt af svaghet, vankelmod och dagtingan med stora militära och politiska grundsatser*; det är ett förslag, hvars viktigaste delar man stympat och från hvilket man med ovarsamma händer *utplånat den kungliga namnstämpeln och förvandlat till en trasa, hvilken man påtryckt Utskottets mäklarestämpel*. För ett sådant förslag kan jag icke rösta, ty gjorde jag det, skulle jag svika min pligt, sådan jag uppfattar den, mot mitt fosterland och särskildt mot den provins jag har den äran att representera, min pligt mot mina vapenbröder samt mot min ställning som en af de militära intressenas målsmän i denna Kammare.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren. Må nu de af Kammarrens ledamöter, som äro redo att inför samtid och framtid bära ansvaret och följderna af antagande af detta sammanjemkningsförslag, må de antaga det; men jag, Herr Talman, jag ryggat tillbaka för detta ansvar och jag yrkar afslag.

Detta anförande mottogs med talrika bifallsrop.

Herr Casparsson: *Detta* är alltså det resultat, hvartill vi efter 20 års strider i försvarsfrågan skulle komma! *Detta* det mål, hvori alla de fosterländska deklamationerna i denna fråga skulle utmynna, *detta* den storslagna tanke, hvarom vi alla, värnpligtens vänner, indelningsverkets vänner och anhängare af en värfvad stam, skulle kunna enas och genom hvars förverkligande försvarsnihilismens hydra skulle vara nedgjord, *detta* det offer på fosterlandets altare, kring hvilket representationen skulle inbjudas att tråda offerdansen! Mellan det sublina och det löjligen finnes blott ett steg, och när jag jemför sjelfva urkunden, 1873 års skrifvelse, med det förslag, som nu är framlagdt, måste jag bekänna, att huru mycket jag än ogillat denna skrifvelse, finner jag den dock sublim i jemförelse med detta förslag.

Då 1873 års skrifvelse först framlades till skärskådande, tog jag mig friheten att känneteckna den med en vulgär bild, men hela frågan har sedan dess så vulgariserats, att jag icke tvekar att nu upprepa liknelsen. Jag jemförde skrifvelsen med en rättfälla, men jag lemnade oafgjordt hvem som skulle fastna i denna fälla. Nu är den saken klar; här hafva vi rätten: det är den för fosterlandet så viktiga för-

svarsfrågan, metamorfoserad i en liten rätta. Tolf dagars ökad öfning för beväringen och tillökning af en åldersklass mot en ersättning af nära 3 millioner kronor åt egarne af Sveriges jord; och denna betalning erlagd extra kontant, men valutan därför successivt under loppet af 8 år. Är det icke briljant både i fosterländskt och finansiellt hänseende?

Då Kierkegaard för 30 år sedan förde sin strid mot den danska statskyrkan och svängde sin dialektiks gissel öfver det lager af dam och mögel, som under sekler lagt sig öfver den officiella kristendomen, införer han i sina ögonblicksfotografier bland andra äfven en personage, som han kallar: *brandmajoren*. Knappt är brandropet hört, förrän det strömmar en människomassa ut till stället, rara, hjertliga, deltagande, hjälpsamma människor, som alla vilja vara med om att släcka. Den ena har en stäfa, den andra en bytta, den tredje en pipspruta o. s. v.; alla rara, hjertliga, deltagande, hjälpsamma människor, som så gerna vilja vara med om att släcka. Men hvad säger brandmajoren? Brandmajoren, han säger — ja, annars är brandmajoren en mycket angenäm och bildad man, men vid en eldsvåda är han, som man säger, grof i munnen — han säger, eller rättare han ryter: »drag så långt vägen räcker med edra byttor och pipsprutor». Och när då dessa välmående naturligtvis känna sig förnämade, finna det högst opassande att blifva så afvisade och ha anspråk på att åtminstone behandlas med aktning: hvad säger då brandmajoren? Ja, annars är brandmajoren en mycket angenäm och bildad man, som vet att visa en hvar den aktning honom tillkommer, men vid en eldsvåda är han något annorlunda — han säger: »hvar är polisen?» Och när den är kommen, ropar han till den: »skilj mig från dessa människor med deras byttor och pipsprutor, och vilja de ej med godo, så — — —!»

»Alltså är», säger Kierkegaard, »vid en eldsvåda hela betraktelsesättet ett helt annat än i det stilla, dagliga lifvet. Det hvarigenom man i det stilla, dagliga lifvet vinner att vara väl liden, en godmodig, beskedlig välmening, det honoreras vid en eldsvåda med grofheter och slutligen med några rapp öfver ryggtafan. Och detta är alldeles i sin ordning. Ty en eldsvåda är allvar, och öfver allt, der det verkliga är allvar, räcker det ej till med denna beskedliga välmening. Ty allvar inför en helt annan lag: antingen — eller. Antingen är du den, som här på allvar kan göra något och på allvar har något att göra, eller, om du ej är i den ställningen, då är allvaret just, att du förfogar dig bort.»

Försvarsfrågan är, derom kunna vi ju vara ense, en brännande fråga, och om den också icke ännu framkallat någon eldsvåda, innebär den dock alla förutsättningar för att deraf skall kunna uppstå en eldsvåda; men hvad som saknas, det är »*brandmajoren*». All denna beskedliga välmening, dessa beständiga afprutningar i fordringarna på försvaret, hvad är det i sjelfva verket annat än försök att släcka en eventuel eldsvåda med »byttor och pipsprutor». Ty hvad skulle vi vinna genom denna lags antagande? Jo — säger man — ordning och reda samt möjlighet att kunna mobilisera. Jag erkänner villigt att detta är en högst viktig sak, men frågan är just, om dessa värnpliktige, som man således skulle kunna få reda på och hvilka man skulle insätta i armén, äfven hafva erhållit den ökade öfning och den

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

fullständigare utbildning, som i första rummet fordras för att de skulle blifva dugliga soldater. Är detta icke förhållandet, så blir hela vinsten att man får reda på ett i farans stund oanvändbart material. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har här anfört, att han ansåge, att lagen äfven i sitt nu föreliggande stypade skick vore fullt antaglig. Mot detta Herr Departementschefens yttrande i dag den 9 Maj ber jag få anföra hvad samme Departementschef yttrade i Andra Kammaren den 15 April. Han säger der, att genom antagande af blott sex åldersklasser skulle man väl kunna uppbringa beväringstyrkan till 100,000 man, men han tillägger sedan: »Räknar jag hvad våra regementen behöfva i sina depôter, så skola dertill åtgå inalles omkring 30,000 man i rundt tal . . . Vidare måste ordnas étaplinier, d. v. s. förbindelser mellan armén och de ställen, derifrån förnödenheterna tagas, eller dit sjuke och fångar föras. Dessutom åtgår en del manskap till dessa kolonner, hvarom jag, såsom herrarne erinra sig, talade när frågan angående trängen här behandlades. Detta allt gör, att för en armé om 90,000 à 100,000 man erfordras en icke stridande styrka samt depôtmanskap, som uppgå till 44,000 man, hvilka måste tagas ur beväringen. Det återstår då endast omkring 56,000 man beväring. Läger man så till dessa 56,000 man vår stående armés styrka, uti hvilken, efter det sjuke och ålderstigne jemte det manskap, som lemnas kvar i depôtorna för instruktion, frändragits, endast finnas kvar omkring 30,000 man, så erhållas således af stam och beväring omkring 86,000 man för fältarmén. Men dermed är icke angifven den styrka, hvarmed vi kunna möta en fiende. Man måste naturligtvis lemna garnison till fästningarna; man måste besätta vissa viktigare ställen, hvilka jag nu icke anser mig böra nämna, men slutresultatet af allt blir, att vi sedan för att möta en landstigande fiende endast hafva kvar omkring 50,000 à 60,000 man.» Behofvet af ökade åldersklasser stöder han dessutom med exempel, hentade både från Danmark och Frankrike, och tillägger sedan:

»Under sådana omständigheter vill jag fråga Eder, mine herrar, om icke det är klokast att redan under freden lagstadga i beväringlagen ett så pass stort antal klasser, som här är ifrågasatt, införa dem i rullorna och sedan hafva så reda på individerna, att de vid krigets utbrott lätt kunna inkallas; under fredliga förhållanden kunna sådana åtgärder försiggå med lugn och ordning. Jag frågar om icke denna väg är bättre att gå än att nu i beväringlagen upptaga blott fem eller sex årsklasser för att sedan, då kriget kommer, genast besluta om uttagandet af flere klasser. Jag tror nemligen, att af ett sådant hastigt beslut skall följden blifva ett hastigt och oordentligt inkallande, och äfvenledes uppskrämmas nationen mera genom ett undantagslagstadgande, än om detta skett redan under freden.»

Beträffande nyttan af den föreslagna 34 §, hvarigenom man skulle hafva rätt att ända till det 32:a året uppåda dem, som tillhört den värfvade armén, säger han vidare: »Hvad jag nu sagt gäller med afseende på den värfvade delen af vår armé. Visserligen kan man för denna del i afseende på beväringsskyldigheten föreskrifva sådana bestämmelser, som här föreslås i en reservation, men derigenom skulle ju en del af nationen vara värnpliktig endast 5—6 år, under det en

annan del, den som en gång tjenat i stammen, skulle åtaga sig denna skyldighet intill uppnådda 30—32 års ålder». Och han tillägger: »Är väl sådant rättvisst?» Då chefen för Landtförsvarsdepartementet ifrågasätter, huruvida det är rättvist, antager jag att han förutsätter, att så *icke* är förhållandet, och jag föreställer mig, att hans pligt i detta fall då möjligen skulle kunna komma i kollision med 16 § Regeringsformen, der det heter: »Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda». Anser Herr Departementschefen att det *icke* ligger rättvisa i det nämnda stadgandet, då tror jag, att han kan komma i en ganska svår konflikt, om han skall tillstyrka Konungen att bifalla stadgandet. Det anföres här vidare, att: »behovet af 10 å 12 årsklasser är således erkänt af fackmän på olika tider, men *icke* endast af fackmän utan äfven af Andra Kammaren vid 1878 och 1883 årens riksdagar».

Sammanjem-
ningsförslag
till värnplig-
slag.

(Forts.)

Man säger, att detta är en *partiel* lösning af försvarsfrågan. Ja, den sömndryck, som man ingifver den sjuke, är också en *partiel* lösning, och det kan hända, att den sjuke vaknar med stärkta krafter, men det kan också hända, att han för alltid insomnar, och den dosis, som här är tilltagen, är tillräckligt stark att låta försvarsfrågan, åtminstone under de närmaste 10 åren, förblifva i ett i allo otillfredsställande tillstånd.

Man har här talat om den politiska ställningen, som skulle bjuda att antaga förslaget. Ja, för mig är det alldeles klart, att om Första Kammaren kapitulerar, likasom regeringen redan förklarat sig beredd att kapitulera, då kommer den politiska makten ovilkorligen både *de jure* och *de facto* att stanna i händerna på Andra Kammaren, det vill säga *icke* hos Andra Kammaren i dess helhet, men hos den majoritet, som representerar en enda samhällsklass, och Första Kammaren kommer då i så mycket sämre ställning, som den öfvergifvit sina traditioner och de principer den förut alltid hyllat.

Man säger, att om detta förslag antages, skola vi få frid och ro under en lång framtid. Ja, det kommer att gå med den saken ungefär som då Napoleon I yttrade efter Beresina: »fälttåget må nu *sluta*», och den ryske öfverbefälhafvaren svarade: »fälttåget må nu *börja*». Det är blott 17 år sedan svenska folket och svenska hären, dessa i vår historia sammanvuxna begrepp, läto i brons föreviga minnet af den konung, som släpat den svenska äran till Bosporens stränder, som låtit tusental af landets söner förmultna på Europas slagfält, som af ett dödstrött folk utkräft näst den sista blodsdroppen och som i materiel mening dragit större olyckor öfver sitt land än någon före honom. Och dock har svenska folket midt upp i vår realistiska tid velat i synlig bild åt efterverlden bevara hans minne. Hvarpå kan detta bero? Jo, enligt min uppfattning, derpå, att denne konung, trots sina misstag och sina förvillelser, dock utgjorde den förkroppsligade symbolen af känslor och stämningar, som i alla tider komma att vibrera i mensklighetens hjerta. Under en tid af politisk och moralisk depravation, under ett tidevarf af köpslagan, falhet, svek och list proklamerade han den satsen, att öfver *makten* står *rätten* och de besvarna traktaternas helgd, och för häfdandet af rättvisans eviga principer tvekade han *icke* att offra både sig sjelf och sitt folk. Såren hafva nu blifvit

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

läkta, men ur de oerhörda materiella uppoffringarnas utsäde har uppspirat en andlig skörd för svenska folket af samtidens och efterverldens aktning och beundran, och denna insats är för ett litet folk som vårt mera värd än några på längden ohållbara besittningar. Det är på räntan af detta från vår stormaktstid ärfda kapital, som det svenska folket inför det vapenrustade Europa fått lefva såsom ett fritt och sjelfständigt folk. Må vi därför tillse, att vi icke under denna köp-slagandets tid äfven förspilla sjelfva kapitalet. Men så sker, om vi i fråga om försvaret städse gå utför och utför på eftergifternas bana. Vi resa stoder öfver våra Gustafver och Carlar, men om vi på samma gång fråntråda och förråda de principer, som utgöra grundvalen för deras storhet, då handla vi på samma sätt, som det folk, hvilket i sin förblindelse, enligt Mästarens ord, dräpte profeterna, men uppreste deras värdar och smyckade deras grifter. Men med den skilnaden, att vi först resa minnesvärdarne och sedan dräpa grundsatserna.

Att sätta en gräns för detta ständiga eftergifvande är, enligt min uppfattning, en hög och bjudande pligt, och då jag med smärta erfarit, att regeringen icke så uppfattar saken, tror jag, att denna pligt tillkommer Första Kammaren, som af grundlagens underförstådda mening är satt att vara en vägbalk mellan så väl styrelsemaktens som folk-maktens möjliga missgrepp. Att gå längre i eftergift, än Första Kam-maren redan har gjort, vore att begå ett politiskt sjelfmord, och skulle Kammaren känna sig behöfva något stöd, då tror jag Kammaren kan påräkna ett sådant i den landstorm, som heter *den upplysta meningen* i landet. Jag kan därför icke annat yrka, än att Första Kammaren måtte stå fast vid sin förut uttalade mening, och får således hos Herr Talmannen värdsamt anhålla om afslag å det föreliggande samman-jemkningsförslaget.

Friherre von Kræmer: Här har slagits väldigt på sköldarne. Man har anropat våra stora minnen. Ja, så gjorde äfven våra förfäder: de slogo på sköldarne, de ropade till de hädangångne hjeltarne, de upphäfde stridsrop och så rusade de *framåt!* Här hafva deremot klangen på sköldarne, fädernas stora minnen och vapenbraket nyttjats — eget nog — såsom signal till *reträtt*, såsom inledning till yrkanden om afslag å all förbättring i vårt härväsen!

Det utmärkande för denna debatt har för öfrigt varit, att här rådt ett slags begreppsförvirring, i det man oupphörligt jemfört detta nu föreliggande förslag med något, som aldrig existerat, nemligen den af Kongl. Maj:t föreslagna värnpligtslagen. Hvad är den af Kongl. Maj:t föreslagna värnpligtslagen? En luftbild, en föreställning, ett förslag, som aldrig haft verklig tillvaro! Det är sant, att sagda Kongl. Maj:ts värnpligtslag antogs här i Kammaren; men månne många, månne ens någon af dem, som då röstade för densamma, också trodde att det vore möjligt att få densamma till en verklighet under denna riksdag? Jag betvivlar det. Om man öfvergifver denna fingerade ståndpunkt och i stället utgår från hvad som är verkligt, nemligen den nu gällande beväringsslagen, och dermed jemför hvad Lag-Utskottet här föreslagit, då utfaller jemförelsen helt aunorlunda. Man får då ej längre tala om hvad vi skola erhålla *mindre* än hvad vi hoppats, utan om hvad

vi erhålla *mera* än hvad vi nu hafva. Jag vill i förbigående först påpeka en stor, vid sammanjemkningen åstadkommen redaktionsförbättring. Såsom vi veta, beslöt denna Kammare vid den första behandlingen af värnpligtslagen, att 1 § skulle få följande lydelse: »Hvarje svensk man är pliktig att deltaga i fäderneslandets försvar från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller *fyrtio* år». Andra Kammaren, som ville ha lägre *siffror*, kom derföre att besluta, att paragrafen skulle lyda sålunda: »Hvarje svensk man är pliktig att deltaga i fäderneslandets försvar från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller *tjugufem* år». Detta lät onekligen mycket illa: efter 25 års ålder skulle man ej vidare vara skyldig värna fäderneslandet? Det var naturligtvis ej så illa menadt; men det lät illa! I det nu föreliggande jemkningsförslaget heter det icke längre »deltaga i fäderneslandets försvar», utan det heter »är värnpliktig». Detta utesluter således icke, att i nödens stund äfven andra åldersklasser än de nu här i värnpligtslagen omförmälda kunna komma att deltaga i landets försvar.

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

Den talare från statsrådsbänken, som uppträdde i början af diskussionen, har enligt min tanke så fullständigt framhållit de fördelar, det föreliggande förslaget erbjuder framför det nuvarande tillståndet, att det borde vara öfverflödigt för någon annan att återkomma till desamma, men då de följande talarne alldeles icke synas hafva tagit intryck deraf, må det ursäktas mig, om jag företager en ytterst kort repetition af hvad han anfört.

Se vi då först på åldersklasserna för beväringen, så äro de för närvarande 5. Enligt förslaget skulle vi erhålla 6. Det blefve alltid cirka 20,000 man mer att såsom värnpligtige tillgå vid en första mobilisering. Någon beväringsskyldighet utöfver de nuvarande 5 årsklasserna har hittills icke funnits föreskrifven. Nu föreslås, utom de sex årsklasserna, ytterligare sex, som kallas *landstormen*. Jag vet, att många här önskat, att dessa sex åldersklasser skulle kallats: »beväringens andra uppbåd», och att det är dem ytterst motbjudande att gå in på att ej få denna benämning, och att de derför tveka att bifalla förslaget. Jag frågar dock om det, allvarsamt, kan vara skäl fästa så mycken vikt vid en benämning? Mig synes till och med att ur språklig synpunkt det är en fördel, att båda afdelningarna hafva särskilda benämningar. Det är mycket lättfattligare och begripligare än *första* och *andra uppbådet*.

Nej, säger man, det är ej vid benämningen, man fäster sig, men deremot vid den bestämmelsen, att landstormen ej skulle få föras utom eget och närmast angränsande inskrifningsområden. Denna bestämmelse är icke så trång, som man här föreställer sig. Riket skulle komma att indelas i cirka 29 inskrifningsdistrikt. I Södermanland till exempel skulle landstormen således kunna föras äfven till Östergötland, Nerike och Upland. Redan detta är ju icke så trångt; men härtill kommer, såsom en föregående talare redan påpekat, att, om krig utbryter, den första omsorgen för en då genast sammanträdande Riksdag naturligtvis skulle blifva att inkalla det antal årsklasser af landstormen, som kunde behöfvas, för att fylla härens leder. En talare yttrade, att

Sammanjemkningsförslag till värnpligtstag. detta skulle väcka allmän förskräckelse i landet. Jag betviflar att den förskräckelse, som ett utbrytande krig efter 70 års fred i alla händelser skulle framkalla i landet, skulle särdeles mycket ökas af ett sådant påbud.

(Forts.)

Beträffande det påståendet, att dessa 12 åldersklasser vi skulle erhålla är så oerhördt litet, vill jag taga mig friheten anföra några exempel från andra länder. I Österrike är tjenstetiden i linien 3 år, i reserven 7 år, i landtvärnet 2 år, summa 12 år. I Spanien 3 år i linien och derefter 3 år i första reserven och 6 år i andra reserven, således tillsammans 12 år. I Portugal 3 år i linien, 5 år i första reserven och 4 år i andra reserven, summa 12 år. I England finnes ingen egentlig värnpligtstag, men tjenstgöringstiden i milisen är mellan 18 och 30 år, således likaledes 12 år. I Belgien äro till och med ej i lagen omtalade mer än 10 årsklasser; under det i Danmark tjenstskyldigheten visserligen är i linien 8 år, i reserven 8 år, summa 16 år eller 4 år mer än hvad här för oss är föreslaget. När emellertid således i 5 Europas länder åldersklasserna ej äro mer än 12 år, är det då så alldeles att förakta, att äfven här i Sverige få 12 årsklasser i stället för 5, som vi nu hafva? Hvad särskildt de 6 landstormsklasserna angår, bör man ihågkomma, att denna landstorm, såsom nu föreslås, icke, såsom i alla förslag förut, skulle bilda *särskilda* bataljoner och kompanier, utan stå under samma befäl och i samma rullor som de öfriga bataljonerna och kompanierna, hvilket ju uppenbart pekar på dess egenskap af reserv. Härtill kommer det betydliga medgifvandet i 34 §, att alla 12 årsklasserna af uttjenta stamsoldater skola anses tillhöra beväringen. Genom allt detta är — om det tillåtes mig en bild — den nu föreslagna landstormen liksom ett koncept till beväringens andra uppåd. Handlingen är ej färdigt affattad, än mindre utskrifven; men hufvuddragen äro i utkastet befintliga.

Att, såsom några talare gjort, ifrågasätta, att vid krigs utbrytande representationen och särskildt Andra Kammaren skulle neka att inkalla de 6 årsklasserna af landstormen eller i nödfall ännu fler, anser jag vara en högst vågad antydning. I statsrådsprotokollet finnes af Herr Krigsministern anfördt, att i Danmark under första kriget mot Tyskland 17 årsklasser inkallades, och under det andra kriget, som endast varade 6 månader, 13 årsklasser. I Frankrike inkallades under sista fransk-tyska kriget 21 årsklasser. Männe man vill påstå, att vi skulle vara mindre patriotiska, än hvad man var i Danmark eller Frankrike? Nej, jag betviflar icke att, om krig utbryter, den sammanträdande Riksdagen villigt utfärdar påbud, att landstormen skall utgå och derefter, om så erfordras för landets räddning, ännu flera årsklasser.

I sammanjemkningsförslaget föreslås öfningstiden till 42 dagar i stället för 30. Det är icke mycket, om man utgår från 1875 års förslag. Men då kan man ju lika gerna utgå från den preussiska värnpligtstagen, som föreskrifver 3 år. Ingendera har i Sverige existerat. Särskildt torde man dessutom böra ihågkomma, att hvarken enligt 1875 års förslag eller enligt den preussiska lagen finnes någon stam. Det gör en betydlig skilnad i behöflig öfningstid, att beväringen, både under öfningarna och när det gäller, har en stam af verkliga soldater att taga exempel af och att stödja sig på. Dessutom äro 42 dagar, det

vill säga hela sex veckor, alldeles icke så otillräckliga, som man här må hända föreställer sig. Man kan på samma tid uträtta ofantligt mycket mer med beväringssynglingar, just därför att de veta, att tiden är kort, än med t. ex. rekryter vid ett regemente, hvilka tycka sig ha god tid. Åtminstone var detta min personliga erfarenhet för 20 år sedan, då jag flera gånger hade uppdrag att exercera beväringssynglingar, och jag tror icke att beväringen sedan dess försämrats eller vanslägtats.

En fördel i det föreliggande förslaget, som Herr Krigsministern icke påpekat, men hvarvid jag fäster särskild vikt, är den, att det efter 1863 års Kongl. bref gällande undantag, att de, som genom hemöfningar af tvetydigt värde inhemtat en viss färdighet i målskjutning, marsch och manöver, skulle befrias från det första årets vapenöfningar, skall bortfalla. Detta undantag, som i viss mån kunde jemföras med den förut existerande rättigheten att för penningar lösköpa sig från sin beväringsskyldighet, är nu försvunnet. Värnpligtsskyldigheten är nu lika för alla. Är ej detta en ofantlig både praktisk och ideel vinst?

Man har framlagt de mest härresande siffror i fråga om huru stor del af beväringen, som lyckas undandraga sig öfningarna. Jag tror visserligen icke obetingadt på dessa siffror, men säkert är, att åtskilliga verkligen lyckas undandraga sig sin beväringsofningsskyldighet. Emellertid ha dessa procenttal af beväringsskyldige, som undanhållit sig från öfningarna, annars vid alla tillfällen framhållits, men nu säger man, att det alldeles icke har något värde, att genom de i förslaget innehållna reglementariska föreskrifter, mönstringar, anmälningar o. s. v. detta undanhållande skulle omöjliggöras.

En talare på östgötabänken, på hvilkens yttranden jag annars alltid sätter ett ofantligt högt värde, men som jag denna gång icke kan följa, har räknat ut, att de medgifvanden, som nu blifvit gjorda, skulle, sedan grundskatterna och indelningsverket blifvit afskrifna, efter samma proportion, åstadkomma en ökning af 40 dagar i öfningstiden. Detta är mycket riktigt, om man sätter upp en enkel regula di tri sålunda, att 30 procent förhåller sig till 100 procent som 12 dagar till x. Med en annan dylik regula di tri $30:100=9:x$ hafva andra kommit till att 30 dagars ökad öfningstid skulle vara hvad vi slutligen skulle komma till, sedan grundskatterna alldeles afskrifvits och rust- och rotehållarnes ersättning uppginge till fulla värdet af prestationen. Jag betvivlar att man kan sålunda med simpel regula di tri uträkna ett folks framtidsutveckling!

Men äfven om man blott håller sig till det närvarande, påstår man på åtskilliga håll, att i alla fall en eftergift af 3 millioner är alldeles för stor i förhållande till hvad här för tillfället erhålles. Jag tror visserligen icke, såsom en föregående talare, att den dag är så nära, då man föreslår 100 procent afskrifning mot ingenting. Enligt min åsigt äro dock både grundskatterna och indelningsverkets skattesida dåliga papper med fallande kurs, och det borde, äfven ur mina motståndares synpunkt, erkännas vara skäl realisera dessa, medan de ännu hafva betalningskraft kvar. Det kan ändå hända, att de slutligen blifva blotta assignater.

Detta ur mina motståndares synpunkt. Jag för min del betraktar grundskatternas eftergiftande och borttagandet af indelningsverkets

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.
(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

skattesida såsom något godt i och för sig, så snart statskassan kan undvara dessa inkomster. Då detta nu delvis är förhållandet, så kan jag icke anse såsom ett ondt, att den orättvisa eller åtminstone tve-tydiga rättvisa, som ligger i ojemnt tryckande beskattningar, inskränkes. — Hvad särskildt ersättningen till rust- och rotehållarne beträffar, är den enligt min åsigt den enda utvägen att behålla den militära sidan af indelningsverket qvar åtminstone under ett längre »tills vidare», till dess erfarenhet vunnits, huru vida de enligt 1883 års förslag afsedda soldaterna kunna dels åstadkommas, dels med fördel ersätta de nuvarande. Häremot invänder man, att det icke finnes något skäl att, sedan rust- och rotehållarne slutligen komme att betalas för hela kostnaden, använda dem såsom mellanhänder. Från uteslutande ekonomisk synpunkt kan den invändningen möjligen hafva giltighet i vissa afseenden; men ej i andra. Jag tror till exempel visst icke, att det är så oväsentligt att hafva 30,000 nitiska värfvare, hvilka äro förpligtade att komplettera stammen. Ur militär synpunkt tror jag dessutom ej, att det alls är oväsentligt, att dessa många värfvare hafva ett bestämdt eget intresse i att ej blott anskaffa folk, utan i att anskaffa folk af moraliskt värde. Det ligger ju nemligen uppenbart i jordbrukarnes eget intresse att de karlar, som antagas och som skola bo på deras egna gårdar, äro bra folk. Slutligen tror jag icke, att det är utan stort värde att dessa soldater, ehuru de icke hafva så lång årlig tjänstgöringstid, dock betrakta sig sjelfva såsom soldater.

En talare, Herr Falk, hvars höga flygt i ekonomiskt hänseende jag icke riktigt kunde följa, beräknade de blifvande uppoffringarna till 200 millioner. Sedermera beräknade han dem till 60 millioner, förmodligen då i förhållande till de nu föreslagna 30 procenten. Jag tror att det i allmänhet är farligt att lita på pålitligheten af räntors förvandling till kapital efter någon viss procentfot; ty allt är förgängligt här i verlden, och räntors bestånd äfvenledes, särdeles *dessa* räntors, som unga räntor äro. — Det synes mig, säger jag, vara särdeles vanskligt att sålunda kapitalisera just dessa statsverkets inkomster, enär de af nyss anförda skäl synas mig stå stadda på afresa. Samme talare undrade öfver, att Kongl. Maj:t icke vidhölle sitt eget förslag, utan vore villig antaga det nu framlagda jernkningsförslaget. Såsom orden föllo sig, en produkt af »*svaghet, vankelmod och dagtingan*». Det är ju ett vackert vitsord åt den, som vederbör. Jag anser dock, att detta vitsord bör öfversättas till: klokhet, förut beräknad plan och riktig eftergift i rätta ögonblicket.

Mine herrar! Jag vill för ett ögonblick ställa mig på mina motståndares ståndpunkt och, trots min öfvertygelse om motsatsen, föreställa mig att de medgifvanden, som nu vid sammanjemkningen äro gjorda, äro mycket obetydliga. Men äfven, om man detta tror, är det ej en stor sak att ändtligen med ett beslut om åtminstone *något* bryta förtrollningen, så att säga få kälen ur jorden, så att de frön till vidare utveckling, som obestriddligen finnas i förslaget, må kunna spira upp och utveckla sig? För mig, som dessutom hyser den öfvertygelsen, att hvad som nu bjudes icke är så obetydligt, utan tvärt om är ett ganska väsentligt framsteg, och att det pris, som derför erlägges, icke har något annat emot sig, än att det är ett pris, men i och för

sig tvärt om är något önskvärdt, framställer sig naturligtvis saken så, att jag utan minsta tvekan yrkar bifall till förslaget.

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

Friherre af Ugglas: Jag ämnar icke besvära Kammaren med något långt anförande. Hvar och en i Kammaren har nog i denna fråga fattat sitt beslut, och jag har endast önskat få i största korthet angifva min ställning till frågan. Den som tror, att, genom ett afslag för närvarande, inom en kort framtid ett förslag i öfverensstämmelse med t. ex. det af Kongl. Maj:t vid denna riksdags början framlagda skall kunna gå igenom, handlar rätt, om han afslår det nu föreliggande förslaget; men den som, i likhet med mig, icke tror på möjligheten deraf och som, i likhet med mig, under 18 års tid här bevitnat, huru för hvarje år, som gått, anspråken på eftergifter vuxit och benägenheten för personliga upoffringar allt mer och mer sjunkit och som, i likhet med mig, icke kunnat undgå att förnimma att under detta virrvarr i afseende å försvarsfrågan, som under de senaste åren egt rum inom landet, så småningom uppvuxit en farlig fiende, som jag skulle vilja kalla *liknöjdhet* för vårt försvar, lär icke kunna undgå att taga det lilla, när det erbjudes och likvisst i sig innefattar ett verkligt framsteg. Han vågar icke sätta sina förhoppningar så högt, att han äfventyrar möjligheten att icke få någonting.

Att det af Lag-Utskottet nu framlagda förslaget innefattar en förbättring mot det nuvarande förhållandet, lär väl icke kunna af någon bestridas. Och de anmärkningar, som skett deremot, hafva icke heller gått ut derpå, utan afsett att visa, att förslaget icke vore tillfredsställande i alla hänseenden; och deri kan jag vara den förste att instämma. Men när man betänker, att deri föreskrivas 6 åldersklasser i stället för de nuvarande 5, fyratiotvå dagars öfningstid emot de nuvarande trettio, och att förslaget, jemfördt med nuvarande förhållanden, möjliggör ett nödvändigt ordnande i afseende på inskrifningen af hela vår beväringstyrka, förutom åtskilliga andra i beväringsslagen vidtagna förbättringar, kan det väl icke förnekas, att det är ett steg, låt vara ett rätt litet steg, ja till och med allenast ett tuppfjät, framåt. Men när, mine herrar, vi stått så länge och stampat på samma punkt, utan att taga ens ett sådant, nödgas vi må hända krypa först, innan vi åter börja att gå. Jag hoppas, att detta steg må framdeles leda till något bättre och möjligen kunna bryta, såsom den siste talaren sade, den sorgliga förtrollning, som hvilat öfver denna landets viktigaste fråga. I denna förhoppning yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Vid slutet af detta anförande gifvo flere af Kammarens ledamöter sitt bifall till kända.

Herr Widmark, Henrik: Då jag i Lag-Utskottet deltagit i utarbetandet af det sammanjemkningsförslag, som nu föreligger, och icke dertill fogat någon reservation, så torde Kammaren antaga, att jag till fullo är dermed tillfreds. Så är dock icke förhållandet. Jag hade önskat, att landstormen blifvit en reserv och såsom sådan upptagits i värnpligtsslagen. Om så hade skett, tror jag, att motståndet mot förslaget blifvit mindre, och att detsamma i militäriskt hänseende blifvit

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.

(Forts.)

antagligare. Den uppfattning gjorde sig emellertid i Utskottet gällande, såsom äfven här i Kammaren blifvit omnämndt, den uppfattning nemligen, att, i händelse af krig, statsmakterna skulle kunna besluta, att landstormen i sin helhet eller vissa delar af den skulle utgöra ersättningsmanskap eller förstärkningsmanskap och således blifva reserv för beväringen. Vål hade det emellertid varit, om detta kommit in i sjelfva lagen. Så har dock nu icke skett. Det är så med sammanjemkningsförslag, att man måste subordinera sina egna åsikter och taga hänsyn till hvad som är klokt och hvad man tror sig kunna ernå. Det är denna uppfattning, som jag äfven följt, såsom ledamot af Lag-Utskottet, och när här nu föreligger endast ett *antingen* och ett *eller*, endast att välja emellan ett bifall eller ett afslag, då ställer jag mig på deras sida, som vilja bifalla. De skäl, som jag därför har, hafva visserligen här redan af en del talare blifvit framlagda, men jag tror dock, att jag står på en något annan grund, än de fleste, som här yttrat sig. Erfarenheten under de 18 år, försvarsfrågan förevarit, är oemot-sägligt den, att ett mäktigt parti i Riksdagen bjuder allt mindre och mindre åt försvaret, på samma gång som begäran om skattelindringar blifver allt enträgnare och enträgnare. Dertill kommer, att för hvarje år, som går hän, deras antal ökas, som icke vilja göra något alls för vårt försvar. Indelningsverket och den dermed sammanbundna indelta armén, som vi lärt oss skatta så högt och som i gångna tider varit ett värn för vår frihet, har icke den manne ändå någon skuld deri, att den skyldighet, som från forno funnits för hvarje vapenför man, att värna hem och härd, hemort och fosterbygd, att denna medborgerliga rätt, säger jag, i stället för att vara en ärofull rätt, numera anses såsom en börda! Dessa knektekontrakt, hafva de icke eu innebörd, som på sätt och vis förleder till ett sådant antagande; och den reservation, som är bifogad detta betänkande, talar icke den ett osminkadt och tydligt språk om hvad som rör sig hos folket! Jag fruktar, att vårt folk, under den sjuttioåriga fred, det åtnjutit, har med modersmjölken insupit den åsigten, att skyldigheten att värna om det egna hemmet, den egna härden och om fosterlandet icke längre är någon sådan, samt att åtminstone rust- och rotehållare och deras tjänstefolk äro derifrån befriade. Ett sådant åskådningssätt är det enligt mitt förmenande alldeles nödvändigt att underminera, det vill med andra ord säga, att det är alldeles nödvändigt så småningom eliminera bort orsakerna dertill. Man har försökt detta medelst stora organisationsförslag, man har försökt att på en gång göra det, men förgäfves. Här föreligger nu ett litet förslag, men det syftar dock, efter min uppfattning, till det rätta målet, till det målet, att åter hvarje vapenför svensk man skall anse det vara en glädje och ära för honom att under freden öfvas för kriget; det syftar ytterst derhän, eller, rättare sagdt, af det förra skall varda en följd villighet att underkasta sig uppoffringar för försvarets ordnande.

Det är visserligen sant, att det är ett ringa höjande af försvaret, som nu föreslås, jemfördt med de skattelindringar, som skulle följa i släptåg; men när jag tror, att vi skola nå ofvan angifna mål, om vi komma att fortgå på den väg nu föreslås inslå, så nödgas jag finna mig deri. Ja, jag nödgas medgifva att äfven sådana skatter, hvilka

under århundraden utgått och hvilka icke kunna sägas vara sammanbundna med försvaret, varda aflyftade och att andra varda pålagda.

Det är sagdt, att den värnpligtslag, som nu föreligger, icke är stort bättre än den beväringsslag, som vi nu hafva; men så visst som sex årsklasser äro mera än fem, fyratjotvå öfningsdagar mera än trettio, och så visst som en verkligt lagbunden ordning i afseende å beväringens inskrifning m. m. är bättre än ingen; så visst är detta förslag bättre, än vår nuvarande beväringsslag. Gerna, mer än gerna, hade jag velat vara med om att nu taga ett större steg, men, mine herrar, vi måste besinna att vi under en lång tid stått stilla, ja, att vi till och med i afseende på försvaret varit på återgång, och då kan man icke begära, att steget framåt skall blifva så särdeles stort.

Jag läste i går i en tidning att vi, för den händelse detta förslag skulle gå igenom, vore ute på det sluttande planet och glede utföre detsamma. Men jag säger, att vi länge med afseende på försvarsfrågan varit på detta sluttande plan och glidit ej obetydligt utför detsamma, samt att sådant fortsatt skall leda till försvarsnihilism, till försvarsvägran i stort; men jag vill icke släpas med längre utför detta plan, jag vill nu säga stopp, göra helt om och, låt ock så vara, börja krypa uppför, i hopp att snart kunna taga små, snart större steg uppför detsamma för att omsider komma upp på jemnt plan, på det plan nemligen, der försvarsfrågan står högst af alla frågor, der hvarje vapenför man är glad att få öfvas till vapentjenst, på det plan ändtligen, der svenska folkets representanter mötas villiga att göra uppoffringar för värnande af fosterlandets frihet och sjelfständighet. Mine herrar, jag är redo att börja krypa uppför detta sluttande plan, och därför yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Äfven detta anförande framkallade bifallsyttringar.

Friherre Klinckowström: När detta förslag förra gången var före i Kammaren, tog jag mig friheten att mot detsamma göra de anmärkningar, hvartill jag ansåg mig befogad. Jag skulle nu således icke behöft begära ordet ännu en gång, så vida jag icke fruktat, att Kammaren möjligen skulle tro, att jag ändrat åsigt under tiden emellan den diskussion, som då förhades, och den nu pågående. Detta är så mycket mindre fallet, mine herrar, som det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget är i många viktiga punkter *sämre*, än det vi förra gången hade före. Men egentliga orsaken, hvarför jag begärt ordet, är Herr Krigsministerns uppträdande i denna fråga vid början af dagens diskussion. Det är en egen företeelse, att jag med anledning deraf nödgas försvara Kongl. Maj:ts egen maktställning beträffande beväringssinstitutionen gentemot Konungens egen nuvarande rådgifvare. Men detta är en beklaglig sanning, mine herrar. Den 27 § i detta förslag stadgar nemligen, att värnpligtigs öfning under fredstid skall vara i 42 dagar, men enligt den nu gällande beväringsslagen finnes icke någon dylik inskränkning i Kongl. Maj:ts rätt att öfva beväringen längre tid, om medel dertill kunna erhållas. Nu tror en mängd personer, att därför att här i denna värnpligtslag bestämts 42 dygn för de värnpligtiges öfning, skall äfven Riksdagen ovilkorligen till-

Sammanjemkningsförslag till värnpligtsslag.
(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

släppa de nödiga medlen dertill. Detta tror jag vara en stor begrepps-
förvirring beträffande grundlagens föreskrift i detta hänseende. Jag
får varna de herrar, som tro detta, att allt för mycket lita derpå, ty
säkert är, att Riksdagen har, likasom förut, äfven om detta förslag
blir upphöjdt till lag, samma rätt att bestämma öfningsanslaget högre
eller lägre, eftersom Riksdagens flertal anser nyttigt och nödigt. Det
kan mycket väl hända, mine herrar, att Riksdagens flertal i en framtid,
nära eller längre aflägsen, kommer att för en misshaglig regering
må hända inskränka möjligheten att öfva beväringmanskapet ens i
30 dagar, oaktadt beväringlagen föreskrifver 42. Jag vet ingen makt,
som kan hindra Riksdagens flertal att så bestämma. Således, den
tanken böra de, som ifrå för detta förslag, sannerligen öfvergifva. Det
andra momentet i samma 27 § har nu blifvit struket. Det handlade
om den befrielse från deltagandet i de 15 första dagarnes vapenöfningar,
hvilken varit medgifven dem, som tillhöra skarpskytteföreningar
och der blifvit godkända i målskjutning, marschering och annan färd-
ighet, som tillhör första klassens öfningar. Jag tror, att denna för-
ändring också är ganska olycklig. Det före sammanjemkningen före-
liggande förslaget innehöll denna från nuvarande beväringsslag hemtade
lättnad, men nu har den blifvit upphäfd, och följden deraf blir utan
tvifvel den, att dessa skarpskytteföreningar, hvaraf visserligen en del
blifvit upphäfd under de senare åren, men som dock fortfarande räkna
ganska många medlemmar, säkerligen komma att helt och hållet upp-
höra att existera. När man dertill lägger, att det nuvarande förslaget
till värnpligtslag äfven har, utan att angifva skälen, utan att ens nämna
något derom för de med nuvarande beväringsslag mindre förtrogne, upp-
häft hela den så kallade beväringsselinstitutionen, som afsåg att an-
skaffa reservbefäl åt manskapet, så sen I, mine herrar, huru mycket
ondt i militäriskt hänseende denna nya beväringsslag kommer att åstad-
komma.

Jag har för öfrigt icke mycket att tillägga. Man skall icke tro,
att vi, som äro emot detta beväringsslag, därför äro förhvarsnihilister.
Tvärt om, mine herrar. Såsom jag förut många gånger på detta rum
nämnt, vilja vi hafva slut på hela tvisten, vi vilja hafva visshet be-
träffande den omdaning af försvarsverket, som Kongl. Maj:t med alla
dessa partiella förslag afser; vi vilja, åtminstone en ganska betydlig
del af denna Kammar och flertalet af de tänkande i landet, hafva
visshet om, huru vida regeringen ämnar nedslå vår indelta armé och
grunda försvaret på en stam, hemtad annorstädes ifrån. Det är på
bibe hållande af den indelta armén, som en ganska stor del af landets
tänkande invånare och en ganska stor del af Riksdagens ledamöter
hålla i denna stund och, efter hvad jag finner, med stort skäl. Man
finner med bekymmer, dels af utlåtanden, som finnas i statsrådsproto-
koll, bifogade åtskilliga Kongl. Maj:ts propositioner vid denna riksdag,
dels om af Konungens rådgifvares yttranden i båda Kamrarna, att
frågan om bibe hållandet af den indelta armén är för regeringen en
öppen fråga, och om man skall döma efter hvad man läst, tyckes det
fortfarande förefinnas hos regeringen ett bemödande att återupptaga
förslaget om 1883 års arméorganisation. Om regeringen deremot hade
framlagt en fullständig plan för afskrifning af grundskatter och indel-

ningsverk och framlemnat till Riksdagen grunder för omdaning af försvarsverket i dess helhet, tviflar jag icke på, att Riksdagen och regeringen hade kunnat komma öfverens om dessa viktiga saker, och sedan de hade varit klara, är det min öfvertygelse, att Riksdagens flertal skulle hafva gifvit mycket mer till beväringsofningarne, än som nu erbjudits, och hvilket är alldeles otillfredsställande; man skulle hafva gifvit mycket mer äfven till åtskilliga af dessa specialvapen och inrättningar, som så väl fordras för en omdaning af försvarsverket. Alla dessa tvister skulle på en gång blifvit slut, och de, som nu lida af indelningsverkets bördor, skulle hafva varit nöjda med en liten, en vida mindre procent, än som nu bjudes, ja, till och med fem procent, om de blott fått slut på hela tvisten, och en gång för alla genom en sådan plan, stadfäst af regering och Riksdag, fått slut på hela denna olyckliga sak. Nu är det icke på det sättet. Äfven detta erbjudande af 30 procents afskrifning lemnar de 70 procent i ovisshet ännu, och tro mig, mine herrar, striderna komma att fortfara mellan Riksdagens flertal och regeringen, och vägran till nya militärorganisationers antagande kommer att fortsättas, ända till dess regeringen beqvamar sig till att genom en plan, som stadfästes af regering och Riksdag, göra slut på det nuvarande tillståndet. Under nuvarande förhållanden kan jag icke annat än yrka afslag å ifrågavarande förslag.

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.
(Forts.)

Herr Bäckström: I en så viktig fråga, som den föreliggande, kan det höfvas något hvar att offentligen tillkännagifva, hvad ställning han har till frågan. Jag, för min del, får förklara, att det är med nöje jag yrkar bifall till det föreliggande betänkandet. Här har talats mycket om köpslagen och om det oerhörda pris, man får betala för att få dessa 12 dagars förlängd öfningstid och så vidare. Jag erkänner, att om man tager frågan i denna form, är det visserligen ett ganska högt pris; men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att den största kontingenten af dem, som drabbas af denna förlängda öfningstid, just tillhör den klass af medborgare, som icke har några grundskatter att blifva af med; det är egentligen dessa, som få släppa till skinnet. För många är det en ren styggelse, att grundskatterna skola afskrifvas, och man anser det såsom en orättvisa. Ja, må så vara, men jag hemställer, om icke mängden af dem, som så anse, ändock äro inom sig öfvertygade, att det endast är en tidsfråga, när början till en sådan afskrifning skall ske; situationen i landet är, enligt min uppfattning, sådan, att det är en stor lycka, om början sker ju förr, desto hellre. Derfor anser jag, att det vore särdeles lyckligt, om denna början nu kunde ega rum.

Här har en talare hemställt, om man inför samtid och efterverld verkligen kan rösta för bifall till detta förslag med full öfvertygelse om dess nytta för landet. Jag får förklara, att jag med innerligaste och fullaste öfvertygelse skall rösta för bifall till det föreliggande förslaget, emedan jag är öfvertygad, att det skall medföra lycka och välsignelse för landet.

Herr Nordenfelt, Leonard: Efter det öfvervägande, jag kunnat åstadkomma, har jag kommit till det slut, att sammanjemknings-

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligtis-
lag.

(Forts.)

förslaget har föga värde för försvaret och att det föreslagna köpe-
aftalet med dess sammankoppling af frågorna bör afslås. En talare har
visserligen sagt, att man skall icke jemföra detta förslag med hvad
Kongl. Maj:t begärt vid riksdagens början, utan med hvad vi nu hafva.
Jag har försökt att göra en sådan jemförelse, och jag har dervid fun-
nit, att tillökning af *en* klass visserligen är bra, och att 12 dagars
öfning också är bra i och för sig; men detta vinnes emot att Kongl.
Maj:t förlorar sin rätt att öfva beväringen, så länge han anser det
nödigt, om han nemligen har penningar, och dessa kunna dock erhållas
genom gemensam votering eller på annat sätt. Men då öfningsdagar-
nes antal står i lagen, är detta ett hinder för Kongl. Maj:t att öfva
beväringen så mycket han vill, om han ock har penningar dertill.
Förslaget innebär således en nihilistisk syftning i detta afseende. Jag
vill icke såsom en fördel anse de ringa utsigter, som förefinnas, att
någonsin få ett någorlunda tillräckligt antal öfningsdagar, om detta
förslag nu varder antaget. Derfor är så liten sannolikhet, att jag lem-
nar den alldeles utom räkningen. Meningen med detta lilla dagantal
är, från andra sidan, påtagligen att söka begränsa möjligheten att au-
talet öfningsdagar må tillräckligt blifva förökadt; och det kommer man
nog att framdeles draga försorg om, att så icke sker, eller att mer
än $2\frac{1}{2}$ procent lindringar måste medgifvas för hvarje å nyo vunnen
öfningsdag, oaktadt denna taxa motsvarar 250,000 kronor för hvarje
öfningsdag eller 10 kronor för hvarje dagsverke. Då dertill kommer
att köpeskillingen tillfaller några få, och att de flesta, som göra dessa
dagsverken, af köpeskillingen få intet, kan man inse huru mycket
högre ersättning än som verkligen behöfves tillkommer de öfrige. Dess-
utom har man infört ordningsregler uti många paragrafer om huru
beväringen skall inskrifvas med mycken högtidlighet, och man före-
ställer sig, att derigenom mycket skall vinnas. För mig är allt detta
papper och dertill mycket dåliga papper. Man stadgar höga böter för
bristande inställelse, men lärer lika litet som hittills göra sig besvär
med att taga ut dem. Nu har Kongl. Maj:t rätt, och praxis har be-
kräftat denna rätt, att låta afhemta dessa tredskande beväringssyngling-
gar, och det måtte väl icke vara omöjligt för en krigsminister, som
har så mycket folk och så många befälhafvare till sitt förfogande, att
hålla reda på hvar dessa ynglingar finnas. Jag har öfvat litet praktik
i den vägen, jag har tagit reda på en mängd personer, som jag velat
hafva reda på, och det har gått genom att skriva litet. Man kan nu,
långt före inställelsedagen, taga reda på hvar beväringssynglingarne
finnas och derefter hålla dem under uppsigt samt, om de icke inställa
sig, helt enkelt låta afhemta dem och sedermera gifva dem litet straff-
exercis, afskilda från de andra. Om detta skett några gånger, så
komma de sedan villigt, när de se, att det blir någon påföljd af deras
uteblifvande. Men om man föreskrifver högre böter och, såsom hittills,
icke tager ut dem, så verkar det intet. Således äro de föreslagna be-
stämmelserna i denna del, enligt min uppfattning, af mindre värde
än de nuvarande, om nemligen dessa rätt användas och man tager reda
på ynglingarne och förer dem till lägret. Låt vara, att det kostar
litet penningar och omtanke, men att det låter sig göra, det är säkert.

Men vi få ju äfven en landstorm. Ja, det är också endast på

papperet. Man har antydt, att landstormen skulle blifva en reserv för hären. Enligt mitt förmenande kan den lika väl vara borta, ty det är mera antagligt, att Riksdagen skall bevilja flere åldersklasser, om ingen landstorm finnes, än om lagen bestämmer, att man vid en viss ålder är berättigad att öfvergå till landstormen och att derefter endast med vissa begränsningar deltaga i försvaret.

Konungens rådgifvare har sagt, att man har en stor fördel deri, att man kan disponera afskedade stamsoldater till 32 års ålder. Detta är riktigt, men precis samma fördel får man genom att på dessa vilkor betala värfningspenningar. Om man gör upp kontrakt med den värfvade derom, att han skall vara i stammen vissa år och sedan på kallelse eller vid krig inträda under vissa år, har man ju på en annan och enklare väg nått samma fördel. Nu skrifver man lagen först och betalar det erforderliga priset för värfnigen efteråt. Det är fallt ut lika lätt det ena som det andra.

Den lysande förhoppningen, man ställer derpå, att manskapet föres i rullor, då de äro i landstormen, är för mig af mycket underordnad betydelse. Om man icke håller reda på, hvar de finnas, lärer det väl icke tjena mycket till att hafva dem i rullor, då de i alla fall finnas i mantalsförteckningarne. Somliga flytta ur landet, andra byta om namn o. s. v., och hvad som står i rullan betyder alldeles ingenting. Således finner jag den vinsten i och för sig vara ganska ringa.

Det jag sätter högst äro dessa öfningsdagar, om de komma till någon verklighet; men om Riksdagen icke gifver penningar till den förökade öfningen, hvarom lagen icke bestämmer, äro dessa öfningsdagar också endast en fördel på papperet. Priset för denna fördel kommer dock säkert att utgå, och det är mycket högt. För dessa 3,000,000 kronor skulle man otvifvelaktigt kunna inrätta en ny stam på 12,000 man efter ett pris af 250 kronor för hvarje karl. Man skulle kunna öfva denna stam 24 dagar årligen för samma kostnad, som dessa ökade bevaringsöfningar fordra. Och man kunde få dessa nya stamsoldater värfvade eller indelta efter önskan. Eller ock kunde man anskaffa och underhålla en aktningssjudande förstärkning af flottan för denna summa. Nu svarar man, att man är tvungen att afskrifva grundskatterna, ty eljest tagas de utan någon ersättning alls. Jag hänvisar då till, huruledes man har försökt att taga dem under så lång tid, och ännu har man dock icke fått två öre af dem. Man säger, att den politiska nödvändigheten fordrar eftergift, emedan Första Kammaren eljest skulle blifva sämre år från år. Man har dock städse och ifrigt bemödat sig att vinna denna afskrifning af Första Kammaren, men man har icke lyckats. Ännu ser jag i denna Kammare endast sjelfständige, oegennyttige och fosterlandsälskande män, och jag inser icke, hvarför förhållandet skulle blifva annorlunda. Jag tror icke på detta politiska skäl. Hvad som behöfves är fasthet hos Första Kammaren. Om någon fara är å färde, höfves det Första Kammaren att se den modigt i ögonen och, då så kan ske, förhindra den genom att säga nej. Det kan också Första Kammaren otvifvelaktigt göra äfven denna gång. Om deremot Första Kammaren viker från sin öfvertygelse af fruktan för en fara, som eljest kunde inträffa, framkallas och inträffar en sådan fara så mycket snarare. Om vi nu göra sådana efter-

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag.

(Forts.)

gifter och afskrifningar, som äro föreslagna, hoppas man, att det skall blifva fred och samverkan mellan Kamrarna och regeringen. Mine herrar, här är naturligtvis fråga icke allenast om pekuniära intressen för en viss klass, utan fast mera om makten. Andra Kammarens majoritet söker få all makt i sin hand. Det är endast vissheten om att de icke kunna lyckas, om de fordra för mycket, som gör, att de stundom gifva efter. Så snart Kongl. Maj:t eller Första Kammaren gjort några medgifvanden, hafva anspråken förökats. Så länge svenska folket betalar 13 millioner årligen i skatt för nöjet att förtära socker och kaffe, kan det icke vara skäl att skrifva af dessa tre millioner. Det är, enligt min åsigt, vida viktigare att minska tullarne å sådana varor, som alla använda, än att afskrifva grundskatter.

Så säger man, att här skall blifva en visnepolitik efter danskt mönster. Erfarenheten har dock visat, att när inskränkningarne gått för långt, så har en återgång skett, såsom i frågorna om minbåtar och om trängen. Och så kommer det sannolikt att gå hädanefter, äfven om denna afskrifningsfråga icke nu bifalles. Men om afskrifningen väl nu börjat, kommer det att göras oupphörligt nya bemödanden att få ökade besparingar på nödvändiga utgifter för att vinna ytterligare afskrifningar, och i stället för fred, får man en strid, som blir mycket värre än den nuvarande. När grundskatter och indelningsverk väl afskrifvits, börjar frågan om åtskilliga kommunalbestyrers öfverflyttande på staten. Nya agitations- och partifrågor uppsökas och äro ej svåra att finna. Vi kunna lätt föreställa oss huru det kommer att gå med denna sak.

Frågan är verkligen den, om något bättre kan genomdrivas än det, som nu föreslås; det har Friherre af Ugglas riktigt påpekat. Han anser, att det är omöjligt, emedan man för hvarje gång bjuder mindre och fordrar mer. För min del är jag öfvertygad om motsatsen. För att genomdriva något fordras det dock ovilkorligen att hålla fast vid hvad man föreslagit. Kommer man vid början af riksdagen med ett förslag, och fyra månader senare öfvergifver detta, kan man naturligtvis icke genomdriva det. Om Första Kammaren och regeringen hölle fast vid ett förslag, som Kongl. Maj:t framlagt med de lindringar Första Kammaren bifallit, under åtminstone tre riksdagar, tror jag att Andra Kammaren för sina kommittenters skull icke kunde i längden afslå detsamma, emedan vinsten på de 30 procents afskrifningarne är vida större än förlusten på dagsverken under 18 dagars öfning. Deras ställning blefve i motsatt fall vida svårare än Första Kammarens. Men när det från regeringen förklaras, att om Riksdagen icke vill gifva detta, kan regeringen åtnöjas med något mindre, då är det klart att det går utför. Det är blott vacklandet och obeständigheten i rådslagen, som vålla detta. Men om Första Kammaren vidhåller sitt beslut, så kan den likväl ännu och kanske snart nog vinna seger i denna fråga. Hvad komme deremot att hända, om Första Kammaren bifölle detta förslag, och Andra Kammaren, som sannolikt är, nu afsloge detsamma? Jo, naturligtvis att Andra Kammaren ansåge afgjort att, då Konungens rådgifvare säga, att det är ett antagligt förslag och allt hvad de för närvarande kunna hoppas att genomdriva, och Första Kammaren bifallit detsamma, man i förslaget hade fått en ny utgångspunkt för nya prutningar.

Jag yrkar på dessa grunder afslag på punkten.

Herr vice Talmannen: Jag kan icke sympatisera med de åsigter, man här sökt göra gällande, att nemligen ur militärisk synpunkt det föreliggande förslaget skulle vara så synnerligen godt. Liksom jag aldrig ansett, att den Kongl. propositionen till ny värnpliktslag kunde kallas för det *bästa*, kan jag icke heller anse, att sammanjemkningsförslaget bör kallas för det *goda*. Detta förslag innehåller ju obestriddigen den förbättring, att beväringssklasserna ökats med en och vidare att vissa reglementariska föreskrifter deri förekomma, hvilkas värde må vara ganska godt, ehuru det här visserligen allt för högt öfverskattats. Men derom torde man väl kunna vara ense, att för *den* förbättringen bör någon skatteeftergift icke kunna ifrågasättas. Hvad det vidare innehåller äro vissa reglementariska bestämmelser i afseende å landstormens sex klasser, hvaremot Utskottet strukit de sex klasser af andra uppåhådet beväring, som Kongl. Maj:t föreslagit. Jag kan icke föreställa mig, att värdet af dessa sex klasser landstorm med afseende på de bestämmelser, som för öfrigt förekomma rörande landstormen, kan blifva särdeles stort. Jag föreställer mig, att det knappast ens kan sättas i fråga att anskaffa utredningspersedlar åt dessa sex klasser landstorm, och skulle det så i farans stund gälla att taga ut dem, hemställer jag med hvilken känsla det skulle blifva, om de icke ens hade utredningspersedlar. Det har vidare blifvit anfördt att äfven de tolf dagarnes beväringsofning, utminuterade såsom Lag-Utskottet föreslagit, skulle vara af stort värde, och särskildt har en talare ansett, att man derigenom skulle öfvertyga ungdomen och allmänheten om nyttan af beväringsofningar äfven från de beväringsofvades egen synpunkt. Det är en uppfattning, som jag så mycket hellre tager fasta på, som det just varit min åsigt att en måttlig tillökning i beväringsofningarne skulle stämma fördelaktigt genom att ingifva ynglingarne känslan af, att de äfven i annat än militäriskt afseende kunde vara för dem nyttiga; men måttet i den Kongl. propositionen synes mig icke vara stäldt högre än hvad som erfordras för att vinna ett sådant resultat, och tvifvelaktigt synes mig vara, om detta resultat kan vinnas med dessa homöopatiska doser, som Lag-Utskottet föreslagit — först sex dagar, efter två år ytterligare två och så vidare. Om således jemförelsen mellan det Kongl. förslaget och Lag-Utskottets förslag icke synes mig utfalla till förmån för detta senare; om, säger jag, det Kongl. förslaget redan synes mig i afseende på de militäriska fordringarne gå så lågt som möjligt, men i afseende å eftergift af grundskatter och indelningsverk så högt som möjligt, kan jag, för min del, icke hafva några sympatier för sammanjemkningen. Det skäl, som också, enligt min åsigt, med den mesta styrkan framhållits för ett bifall har kort och godt varit följande: om vi icke nu taga detta i utbyte mot en betydlig eftergift i grundskatter och indelningsverk, så få vi göra eftergifterna, utan att få något alls. Det är ju möjligt, att så kan ske; men från ett så beklagligt »sauve qui peut» hoppas jag, att vi icke äro hänvisade att utgå vid behandlingen af försvarsfrågan. Jag tror, för min del, att med en viss fasthet i afseende å fordringar mot eftergifter skulle man kunnat vinna afseende för sina fordringar. Huruvida det är möjligt efter det uttalande, som här blifvit gjort, lemna jag visserligen alldeles derhän; men för min del kan jag icke annat

Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag.
(Forts.)

Sammanjem-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.
(Forts.)

än söka häfda min ståndpunkt, och den är att jag anser, att i förhål-
lande till eftergifterna äro fordringarne här ställda alldeles ojemförligt
mycket för lågt, hvarför jag anser mig såsom representant uppfylla
min pligt, då jag yrkar afslag å Lag-Utskottets sammanjemknings-
förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Sedan så mycket blifvit taladt
i denna fråga, skall jag icke ingå i några detaljer. utan endast af-
gifva ett öppet votum, utvisande huru jag i denna fråga kommer att
rösta, något som måhända är min skyldighet, belst jag deltagit i den
med denna fråga sammanhängande afskrifningsfrågans tidigare skeden.

Mitt skäl för att rösta för bifall till det föreliggande förslaget är,
att derigenom vinnes en förstärkning i försvaret. Herr Statsrådet och
Chefen för Landtförsvarsdepartementet har redan, med den auktoritet
han i en fråga som denna har, visat, att så verkligen är förhållandet,
och jag har fullt förtroende till hvad han i det afseendet sagt. Vid
sådant förhållande anser jag mig icke mycket böra fästa mig vid de
mörka taflor, som upprullats öfver hvad som kan hända i framtiden,
om denna lag antages, och i hvilket sorgligt tillstånd vi då skulle
befinna oss. Jag tager fasta på de förhoppningar att svenska folket
kan och vill försvara sig, och skulle jag icke hysa denna förhoppning
och öfvertygelse, skulle jag icke tro att dessa känslor skulle kunna
åstadkommas genom någon lagstiftning, ty om folket icke vill försvara
sig, lärer ingen lag tvinga det dertill. Mitt andra skäl är hela denna
frågas behandling från början. Sedan Första Kammaren antagit Kongl.
Majts förslag om värnpligtslagen oförändradt, och Andra Kammaren
deri gjort betydliga förändringar, skulle Lag-Utskottet, sin pligt lik-
nämigt, åstadkomma en sammanjemkning, och har deri, enligt min
mening, på ett förtjenstfullt sätt lyckats. Nu är frågan: om man
icke är nöjd med detta förslag, om man icke fått hvad man velat,
kan man då ensam bestämman något annat och bättre? Nej! Det är
icke Första Kammaren som dikterar Riksdagens beslut, utan det är
båda Kamrarne gemensamt. Vid en sammanjemkning måste hvardera
parten gifva något med sig, och så har äfven skett i det förslag, Lag-
Utskottet framlagt. Alla de, som önska att ett steg tages framåt,
synas mig i denna stund böra rösta för bifall till Utskottets förslag,
och deri ligger också anledningen för mig att nu yrka bifall till det-
samma.

Herr Wennerberg: Om man jemför Kongl. Majts för Riks-
dagen framlagda förslag till värnpligtslag med det förslag, som kommit
från Lag-Utskottet, så finner man genast att mellan båda råder en
stor olikhet, och man behöfver icke länge sysselsätta sig med att jem-
föra dem för att finna, att denna olikhet är väsentlig; och jemförelsen
utfaller ingalunda till förmedlingsförslagets fördel.

Då det Kongl. förslaget till värnpligtslag här förevar, fram-
ställdes mot detsamma betänkligheter, icke endast från *ett* håll, utan
från båda de fraktioner, som här i Kammaren kämpa mot hvarandra.
Ehuru det således i ännu oförändradt skick icke var sådant, att det
tillfredsstälde kanske en enda ledamots förväntan, antog dock denna

Kammare utan nämnvärdt motstånd den sålunda föreslagna värnpligtis-

lagen. Efter mitt omdöme visade denna Kammare derigenom ett så stort tillmötesgående som möjligt och derjemte regeringen ett förtroende-

Sammanjemkningsförslag till värnpligtislag.

(Forts.)

votum, i hvilket jag med glädje deltog. Då nu i dag icke det *Kongl.* förslaget föreligger till antagande eller förkastande, men en dess vrångbild, torde det vara i sin ordning att också betänka, på hvad grund Första Kammaren må kunna vara villig att lemna ett bifall till detta, ett bifall, som i sig egentligen innebär ett förkastande af åsigt, som för två veckor sedan här uttalades med stor enighet.

Då jag i förmiddags inträdde i denna Kammare för sent för att få höra Herr Statsrådet och Chefens för Landtförsvarsdepartementet yttrande i dess helhet, kom jag beklagligen tidigt nog för att få höra slutet af detsamma. Jag hörde då de orden — stödda på ett gammalt ordspråk — att det bästa lätt är en fiende till det bättre, och detta anfördt såsom skäl för Kammaren att bifalla förmedlingsförslaget. I allmänhet hafva i mina öron gamla ordspråk föga betydelse. Jag har funnit dem vid närmare skärskådande sällan innehålla någon full sanning. Men äfven med antagande att det låge en sanning i det anförda ordspråket, så finner jag det dock icke vara i detta fall och vid detta tillfälle lämpligt. Det var visst icke »det bästa», som var framlagdt från regeringens sida, och som antogs af denna Kammare, och ingalunda är heller det föreliggande förslaget något, som kan kallas »det bättre», eller ens godt. Oftare får man se det bästa omhulda det bättre, än man får se det verkligt bedröfliga, att det, som är godt, vill förlikas med det, som är dåligt. I mina ögon är det föreliggande förslaget helt enkelt dåligt, och jag stöder mig dervid på alla de militärers yttranden, med hvilka jag rådgjort under den föregående tiden, och särskildt på uttalande af *den* militär, som för närvarande står främst bland dem alla, vår krigsminister. Icke blott af hans yttrande till statsrådsprotokollet vid den Kongl. framställningen, utan äfven af hans muntliga yttranden i båda Kamrarne, har det blifvit för mig tydligt, att *om* det Kongl. förslaget är ett godt, är också detta, sådant det kommit tillbaka från Lag-Utskottet, ett *dåligt*.

Dock säges mig nu, och jag har allt skäl att tro det, att denna Kammare, som ej länge sedan visade sig villig att utan synnerligt motstånd taga ett bättre, i dag är lika villig att med stor majoritet taga ett sämre. Med den aktning jag är skyldig denna Kammare, måste jag tro, att också för sådana ändrade åsigt finnes en grund, äfven om jag icke ser den. Jag har sökt att utfinna en sådan, äfven hos dem, som jag nu måste kalla mina motståndare, och jag har då från dem enstämmigt hört det svaret: »klokheten bjuder antagandet».

Klokhets, mine herrar, är en dygd, och jag respekterar den. Det finnes dock klokhets af många slag. Det vanligaste slaget är klokhets i handel och vandel, som söker för stunden en fördel i sitt eget eller de sinas intresse. *Den* klokhets må gälla hvad och hvar den kan, men icke mera och icke här. Det som här bör råda vid bestämmande af Riksdagens handlingssätt, det måtte väl vara den art af klokhets, som med ett gammalt godt namn kallas statsklokhets. Den

Sammanjem- skiljes lätt nog från den andra, ty dess stadiga ögonmärke ser man
ningsförslag af historien vara *icke* stunden, utan framtiden, *icke* någras eller en-
till värnpligts- skildes fördelar, utan allas, d. v. s. statens.
lag.

(Forts.)

Hafva nu allas intressen i värnpligtsfrågan blifvit tillgodosedda på tillbörligt sätt, om Kammaren bifaller detta förslag? Villigt medgifver jag att den börda, som länge legat på en samhällsklass' axlar, bör derifrån aflyftas, dock i den ordning, som torde vara den enda riktiga, nemligen så, att man icke tager bort den solidaste af statens inkomster utan att man vet, hvad man har att sätta i stället. Men om denna börda verkligen är tyngande för dem, som nu innehafva den förnämsta platsen i vår representation och utgöra dess styrka, huru skall den väl då kännas för dessa icke representerade, som här icke ens hafva *en* egen målsman, hvilken vid ett tillfälle sådant som detta kan framföra deras ödmjuka klagan? Alla dessa under strecket, dem har man ingenting att bjuda vid utdelningen af millionerna! Jag hade icke af denna Kammare väntat, att här icke skulle hafva höjt sig *någon* röst för dem, för hvilka hvarje tillagd öfningsdag är en förlorad arbetsdag.

Man har sagt: låtom oss nu vara eniga och genom ett bifall dock taga ett steg framåt och komma ifrån den ståndpunkt, der vi så länge stått och »stampat». Jag vågar icke afgöra, huruvida genom antagandet af denna lag ett steg verkligen tages framåt. Det är ju möjligt. Jag är icke rätte mannen att bedöma det, men jag har hört sakkunnige män förklara, att det icke så sker. Men *om* man härigenom verkligen tager *ett* steg framåt på en väg, der icke det andra eller det tredje, än mindre det fjerde steget synes leda till målet, torde detta steg innebära ett mycket vådligt framåtskridande. Ställningen torde kunna jämföras med en persons, som råkat komma i ett träsk, men dock vet, att den punkt, på hvilken han står, är en jordfast sten. Icke långt från sig ser han en högre plats, men fruktar att, om han tager ett steg dit, utan att undersöka hurudan grunden derunder är, han då kanske råkar på ett gungfly, som visserligen i första ögonblicket är högre och närmare land, men sedan för hvarje ögonblick utan bärighet sjunker allt mer och mer. Kommen dit skall han nog ångra, att han lemnade den lilla, obeqväma och obehagliga plats, på hvilken han förut stod, men der han dock icke behöfde befara att drunkna. — Man vill ju hafva ett försvar? Låtom oss då först bygga en lagligen afsynad bro till fastlandet från den lilla plats, på hvilken vi nu stå, och jag tror att vida flera än nu skola befinnas villiga att gå på den vägen dit.

Jag skall icke trötta Kammaren med att ingå i några detaljfrågor rörande den nya värnpligtslagen. Skola bevis mot dess ändamålsenlighet gifvas, fordras det, att dessa bevis blifva temligen vidlyftiga. Sakkunnige män hafva redan framlagt sådana, och då jag icke kan göra det bättre, åberopar jag dem.

Under de nuvarande förhållandena kan jag icke finna något giltigt skäl för Kammaren att frångå sitt en gång fattade beslut, som gälde ännu för några veckor sedan.

Jag har äfven i det längsta hoppats, att regeringen skulle för-

skonas från att nödgas förkasta sitt eget förslag för att i stället an- *Sammanjemkningsförslag till värnpliktslag.*
taga Lag-Utskottets.

Genom ett bifall till det nu föreliggande förslaget rubbas också den plan, som man med skäl trott sig se i den Kongl. propositionen, nemligen att man inom kort tid skulle komma till 90 öfningsdagar. Om nu detta förslag antages, skulle vi vara framme vid detta mål först år 1920, eller rättare sagdt, icke ens då, ty långt förut skola nog betalningsmedlen, grundskatterna, hafva tagit slut.

Slutligen, då man, genom att antaga detta förslag, aflyfter bördor från skuldror, som förmå bära dem, och i stället flyttar dem öfver till skuldror, som icke förmå det, måste jag på det allvarligaste yrka afslag å Utskottets förslag.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr Carlson, Fredrik: Jag skall icke trötta Kammarerna länge. Jag skall söka strängt hålla mig till sjelfva värnpliktslagen och Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag.

En föregående talare har yttrat, att olikheterna mellan det förra förslaget och det nu föreliggande vore väsentliga, men likheterna så små, att förslaget icke förtjenade antagas. Efter min uppfattning får man väl dock tilltro krigsministern något omdöme i detta hänseende. Det vore besynnerligt om han, med det tunga ansvar han bär, skulle kunnat, såsom han i början af denna diskussion gjorde, i egenskap af arméns målsman förorda förslaget i fråga, om icke likheterna med den Kongl. propositionen vore väsentliga och väsentliga fördelar komma att derigenom beredas.

Det är visserligen sant, att flere militära ledamöter här varit af en annan tanke, hufvudsakligen, så vidt jag kunnat förstå, från indelningsverkets synpunkt; men jag kan icke neka att de detaljerade bevis och faktiska förhållanden, krigsministern anförde till stöd för sin åsigt, starkare inverkat på mitt omdöme och stadgat min öfvertygelse att här föreliggande verkliga fördelar för vårt försvar.

Den siste talaren har frågat efter en grund, hvarför en del af denna Kammares ledamöter önska framgång åt det föreliggande förslaget; derom kan jag upplysa: denna grund är ingen annan än en varm önskan, att vi måtte få ett förbättradt försvar.

Då man klandrar Lag-Utskottet därför att detta förslag afviker från det förra, må man icke glömma, att Utskottet här varit bundet; det har måst sammanjemka de olika meningar, som förefunnos. Dervid har det ställt sig mera på den Första Kammarens sida än på den Andra Kammarens.

För min del tror jag icke det vara möjligt att framlägga ett förslag, utan att man deri finner brister, i synnerhet om man principiellt står på en annan ståndpunkt; men man måste ovilkorligen fråga sig, hvad de, som opphörligt tala om dessa brister, i fall dessa skulle föranleda förslaget förkastande, hoppas få i stället? Härpå får man intet svar, utan endast höra om en dyster uppfattning af framtiden, att allt är förlorat, om detta förslag antages. Jag tror det vore bättre att lägga hand vid verket och söka göra något, än att trösta sig med något tröstillöst.

(Forts.)

Sammanjemk-
ningsförslag
till värnpligts-
lag.

(Forts.)

Och dessa, som påstå att man *nu* icke bör göra något, emedan detta är *för litet*, måste jag fråga: huru skola då några stora framsteg göras, om detta skall förkastas därför, att det är för litet? Är det möjligt att man kunnat glömma hela denna kedja af härordningar och värnpligtsförslag, som efterträdt hvarandra? Har icke det följande städse varit sämre än det föregående och icke bättre? Jag fruktar att man förgäfvos hoppas att få ett bättre förslag framdeles, om man afslår detta.

Ser man nu på de fördelar förslaget erbjuder, måste man naturligtvis utgå från hvad vi nu hafva. Jag kan icke förbise krigsministerns yttrande, att de sex årsklasser, vi genom antagande af detta förslag skulle få, äro tillräckliga; och han framlade för denna sin åsigt bevis och siffror, hvilka torde vara svåra att vederlägga. Så vidt jag kunnat finna, har ingen af de talare, som yrkat afslag å förslaget, ihågkommit krigsministerns förklaring, att genom den nu föreslagna lagen vi skola erhålla fördubblade försvarskrafter, mot hvad vi nu hafva.

Till följd deraf att det icke endast skall blifva en landstorm, utan att alla stamsoldater inom densamma skola tillhöra beväringen, blifva dessa sex klasser i sjelfva verket förstärkta med alla dessa, som under de förflutna åren fullgjort två års tjenstgöring i stammen; och om jag får fästa mig vid ett yttrande i statsrådsprotokollet, är det *just detta* nya förstärkningselement, som framkallat förslaget om det andra upp-budet, hvilket man säger sig så mycket sakna. Om så är förhållandet, tror jag att den väsentliga fördelen af dessa nya sex åldersklasser också är bibehållen i det nu föreliggande förslaget.

Att komma ifrån det nuvarande kaotiska tillståndet i fråga om vårt utskrifningsväsen, till ett ordnadt tillstånd, måste väl äfven erkännas vara en fördel.

Det förefaller mig nästan otroligt, att man kan jemföra denna öfningstid med öfningstiden efter 1875 års förslag eller sådan den är i Norge, och sålunda aldeles glömma, att vi hafva tillika en stam, således icke, såsom i Norge, ingenting annat än en konskription, som bestämmes för hvarvt år.

Då man påstår, att vi, om detta förslag antages, icke skola komma längre än till 70 dagars öfningstid, utgår man från en beräkning, som man sjelf uppgjort på grund af de 30 procenten i eftergift å grundskatterna. Enligt min uppfattning hvarken kan eller bör man uppställa ett sådant förhållande, och detta af flera skäl. Det finnes äfven andra grunder för denna afskrifning, hvilken här nästan mera än försvaret upptagit tankarne, nästan mer än sjelfva värnpligtslagen, nemligen jordbrukets betryckta tillstånd och statens lysande finansiella ställning. Man må väl icke då anse afskrifningen såsom ensamt ett vederlag för ökad tjenstgöringstid för beväringen. Aldrig låg heller en sådan beräkning i den ursprungliga sammanbindningen af dessa båda frågor, man endast tänkte sig det hela sammanbundet med det hela, såsom dermed nära beslägtadt.

För att icke vidare upptaga Kammarrens tid, vill jag för min del endast tillägga, att jag föreställer mig detta helt enkelt som en strid mot nihilismen. Ett nederlag för detta förslag är enligt min åsigt

liktydigt med en seger för nihilismen. Vill man icke den, tror jag att det är en pligt att taga detta förslag, i synnerhet som det är det enda sättet att komma ur det nuvarande tryckande tillståndet, som förqväfvor en mängd af de sträfvanden, som borde användas på andra viktiga ärenden, och en gång komma in på en ny väg, der man sedan kan taga steg efter steg framåt. Jag åberopar de ord en kunnig, nu mera afiden, militär redan för många år sedan yttrade i denna Kammare, nemligen att det är på värnpligten man skall bygga en framtida förbättring af vårt försvar. Det är just såsom ett första steg och ett inledande till ett bättre på försvarets bana, som det föreliggande förslaget har sin betydelse, och det är också därför som jag anholder att få tillstyrka bifall till detsamma.

Sammanjemkningsförslag till värnpligtslag.
(Forts.)

Herr Bennich: Det var med djupt bekymmer som jag ansåg mig böra biträda Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag, sådan den ursprungligen var för Riksdagen framlagd. Det förekom mig så mycket svårare, som jag sedan lång tid tillbaka varit öfvertygad om, att fordringarne på afskrifning af grundskatter och indelningsverk, å ena sidan, ingalunda voro lika berättigade som landets anspråk på ett förstärkt försvar å andra sidan. Jag ansåg mig emellertid nu, liksom vid flere föregående tillfällen, böra uppoffra min enskilda mening för att biträda hvarje rimligt förslag till försvarsväsendets förstärkande, och därför — af pligt och, kanske mera nu än någonsin, af böjelse regeringsvänlig — röstade jag för Kongl. Maj:ts proposition, ehuru, som sagdt, med mycket bekymmer. Men då förslaget nu återkommit i den form det föreligger — hvarför jag visst icke vill klandra Lag-Utskottet — anser jag all hänsyn, som förmådde mig att rösta för det ursprungliga förslaget, böra lemnas å sido samt finner mig af mitt eget samvete, likasom af tanken på samtidens och framtidens dom, manad att uttala en bestämd protest emot detta sammanjemkningsförslag.

Då regeringen öfvergifvit sitt eget förslag, anser jag mig löst från förbindelsen i afseende derå och är icke villig att understödja hvilket förslag som helst. Jag yrkar afslag.

Som tiden var temligen långt framskriden och ytterligare flere bland Kammarens ledamöter begärt ordet i denna fråga, uppsköttes den vidare öfverläggningen till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 3,50 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
